

gadgya maga gondolatlanul meg, az mellyet ő néki femmi értelmes embert meg nem enged, hogy az Christust ne illetné különbben az Angyalokon való Uraság, hogy nékie Fejedelmül lenne, hanem czac az mennyiben ember volna. Maga hisem könnyű volna az fent Pál savaiból megérteni, hogy annyiban legyen első fülötté minden teremtetett állatoknac, az mennyiben öröcigéje az Istenec, nem hogy teremtetett volna, avagy az teremtetett állatok közzé kellene famlaltatni; hanem mivelhogy ez világ nac épséges állapotjánac az melly kezdetben igen szép volt, nem volt senki egyéb kezdeti: Annakutánna az mennyiben emberré lött, az halottac közzé első fülött nec mondatic. Mert az Apastál rövid igéckel mind ez kétöt fimeinceleiben állattya, tudniillic hogy az Fiu által teremtettenec mindenec, hogy uralkodnéc az angyalokon; és hogy emberré lött, hogy megváltó lenne. Szinte olly gorombaság ezis, az mit előfordit, hogy az emberek nec kirallyoc nem lött volna az Christus, hogyha emberré nem lött volna. Mintha az Istenec orfága meg nem álhott volna, holott az Istenec öröcké való fia, ha emberré nem lett volna, az Angyalokat és embereket, az ő mennyei dicsőségének és életének társaságában gyűtvén, azokon fejedelem volna. De mindenkor az hamis fundamentumban üt közzic meg, és ő maga vakitya azzal meg magát, hogy az anya fent Egyház fő nélkül lött volna, hogyha Christus az testben meg nem jelent volna. Mintha az ő Isteni hatalma által, az melly által az Angyalok onregnálna, az embereket is nem vezérelhetette volna, és az ő lelkének titkos munkálkodása által nem öregbithette volna mint ő testét, miglen azok mennyekbe ő sivegyűlvén, az angyalokkal egy életben részesülnének. Ez e hely ösködéseket, az mellyeket eddiglen meghamissítottam, ollyanactartya Osiander, mintha az Isten beféllere volna alá mennyekből. Azért pedig, mivelhogy az ő testi gondolatit elfoglaltatván, az czufolkodo trágarságnál, fokáfa ferint egyebet semmit elő nem hozhat. Annakutánna egyet mond legerősebb nec lenni, tudniillic az Adamnac jóvendölését, az melly midőn az ő feleségét látta, ezt mondotta: Ez nyilván az én czontomból való czont, és az én testemből való test. Honnét bizonyitya pedig meg hogy ez jóvendölés legyen: Talám onnét, hogy Christus fent Mathénál ez mondást az Istenec tulaydonitya. Bezzeg, mintha mind jóvendölés volna, az mit Isten az emberec által föllott. Hogy ha Osiander így akar gázolodni, téhát az Törvénc minden paranczolatibanis jóvendő mondást kereslén, mivelhogy bizonyos az, hogy az oc mind az Istentől fármaztanac. Es Christus czac földi köz magyarázó volt, az ki czac az betű ferint való értelmén czüggött legyen. Mert ő nem föl az titkos eggyesüléstől, az mellyel ő az ő anya fent Egyházához ferkezett.

Col. 1. v. 15.

Colof. 1. v. 16. 18.

Gen. 2. v. 23.

tett, hanem azt az mondást czac arra hozza bé, hogy azt mutassa meg, minemü hiveséggel tartozzéc az ferfiu az ő feleségének, mivelhogy az Isten mondotta, hogy a Ferfiu és az asszonyi állatt egy testé lefnec, és hogy azért senkinec nem engedretic meg, ez felbonthatatlan köteleiséget házassági elválással felfaggassa és megrontsa. Hogyha ez egyigység nem tettic, feddődhetic az Christussal, hogy az ő Tanítványinac ott semmi titkot meg nem jelentett, és az ő Attyánac mondását élelfeb elmélkedéssel ki nem magyarázta. Semmiképpen fi. Pál Apastálnac sem tettic ez Osiander kábalkodása. Az ki minekutánna azt mondotta volna, hogy mi az Christus Eph. 1. v. 10.] testéből való testec vagyunc, mingyárt hozzá tési, hogy nagy titoc ez. Mert ő nem azt akarta rekefteni, miczoda értelemben mondta legyen ezt az Adam, hanem az házasságnac példázatryában és hasonlatóságában, az fent köteleiséget akarta elő mutatni, az melly minket eggyé téfen az Christussal: és ezt hozzác az igéc. Mert intettévé az arról, hogy ő ezt az Christustól és az ő Anya fent Egyházától mondgya, világosb magyarázatnac okaért, meg válastya az Christusnac az ő anya fent Egyházával való Köteleiséget, az Házasságtól. Es ilyenképpen ő magoktól elenyéfnec mind ezec az Osiander nec hasonlatlan czaczogási. Annakokaért nem alitom sükségéfnec, hogy effele gázt mind elő keressec: Mert ez rövid megtzafolásból, az több hibába valóságokatis könnyű feltalálni. Ez mértékleteliséggel elégedyenec meg az Istenec fiai: Tudniillic, hogy, midőn az idő betelleyesedett volna, elboczáta az Isten az ő Fiat, asszonyi állattul föllettetvén, és az Törvény alá vettetvén, hogy azokat, az kic az Törvény alatt volna nac, megváltana.

TIZENHARMADIC RÉSZ.

Hogy az Christus az emberi test nec igaz valóságát vörte magára.

NEM aránzom sükségéfnec lenni, hogy az Christusnac Istenségéről is megint kollyac, mivelhogy az másutt az Irásnac világos és erős jelen ségivel megbizonyitott. Ez vagy on hátra, hogy meglássuc, mint törtötte legyen el az mit testünkben föllöttözvén az Közbenjárónactitit. Es bizonyara az ő emberi természet nec igazsága régenten mind az Manichaeusoktól, s mind pedig az Marcionitáktól megostromoltatott. Kic közzül ezec az Christus teste helyett, czac valami tünet látást költöttene az ő reaja: Amazoc pedig azt álmodoztác, hogy az Christus mennyei testet vört legyen ő magára. De mind az két fél nec az Irásban soc és erős bizonságoc vadnac ellene.

Gen. 12. v. 18.
& 17. v. 2. &
26. v. 4.
Matth. 1. v. 1.

Rom. 1. v. 3.
& 9. v. 5.

Gal. 4. v. 4.

Heb. 2. v. 16.

Heb. 1. v. 11.
17.

Heb. 4. v. 13.

Rom. 8. v. 3.

Mert az áldás nem valamely mennyei Magban, avagy valamely embernek tünt látásában igittetett, hanem az Abrahamnac és Jacobnac magvában : Nemis igittetett az Davidnac öröckirályi Széki olly embernek, az mellynek az éltető égből való teste vagyon, hanem az David Fianac, és az ő ágyéka gyümölczenec. Az honnét az Testben megadatott Christusis Davidnac és Abrahamnac Fianac mondatic? nem ez az azért hogy ő az Szűznek méhében hordoztatott, de nem az ő véreből született volna, hanem azért, hogy ő az mint fent Palezt magyarázza, test ferint az Davidnac magvából származott legyen, az mint ugyan ezen Apastal más helyen tanit, hogy ő test ferint az Sidoktól származott legyen. Annakokaért Urunc ő magais, nem elégedvén meg az embernek nevével, gyakorta magát ember Fianak is nevezi, az mellyel nyilvánbba meg akarja értetni, hogy ő igazán ember, magvából született ember legyen. Mivelhogy az Szent Lélec illy fokfor, és ennyi fők közöc által, illy nagy förgalmatossággal, és egyigységgel fámlálta elő ez dolgot, az melly ő magában is nem olly igen nehéz volt, ki gondolta volna, hogy valamely olly fentelen emberc lehetnénc, hogy ennek meghomályosítására és megferé és ére is mernénc igyekezni. Holott ha több bizonságoc kívántatnac, igaz elég fokossággal forognac elő, az minemü imez egy az Szent Pal Apastalnál : Az Isten elboczáta az ő fiát, az melly aszsonyi állattul született. Es az holott félyvel az Irásban elő fámlálatic, hogy ő éhségnek, somjuságnac, hidegnek, és az emberi természetnek egyéb erőtlenségeinek alá vettvén volt legyen. De az fők közöl azokat az kiváltképpen valokat kell kifestni, az mellyec az fivének az hitben, és az időlség felől való bizodalomban épületire fölgálhatnac.

Az mint imez : Hogy az Angyaloc nem tífeltettene amnyira meg, hogy ő azoknac természetit vötte volna fel, hanem az mi természetünket vötte magára, hogy ő az testben és vérben eltörle né, az halál által azt, az kinél vala az halálnac birodalma. Ismet, Az ő véle való közősülésünkért, ő atyafianac tartatunc. Ismet, Az ő atyafiaihoz hasonlónac kellett ő néki lenni, hogy irgalmas lenne, és hívseges papifejedelem. Ismet, Ninczen nekünc olly papi fejedelmünc, az ki az mi erőtlenségünkön való könyörületéségre meg nem indulhatna : és több chöz hasonló bizonságoc. Ide fölgál az is, az mit ez előt valami kevesse megillettunc, hogy az mi bűneinknek, az mi testünkben kellett megengesttetni, az mellyet Pal Apastal nyilvánossággal tanit. Es bizonyára azért tartoznac mindenec mirenc, az mellyeket az Atya az Christusnac

stusnac adott, mivelhogy ő az fő, az melly által az egész test, úgy mint izek által egybeferkeftettvén, ösvetforrad. Sőt külömben az sem ésnéc helyessén, az holott az mondatic, hogy ő néki az Lélec mérték nélkül adattott, hogy mi mindnyájan az ő tellyeslegéből merithetnénc, hogy ha ő igaz ember nem volna : Mivelhogy semmi illetlenb dolog nem gonodolthatnéc, mint hogy az Isteni valóság valami idegen adományokkal gazdagitasséc meg. Ez okon mondgya ma fent Christus, hogy ő maga fenteli meg magát mi érettünc.

2. Az fent meg nevezett Eretnekek pedig, az melly bizonyfogokat az Irásból az ő tévelgésüknek megerősítésére elvonfinc, azokon oc nagy erőszakot tesnénc, és igen bolondul tekeric el : de ugyan semmit nem érne az ő hiába való elmehányásokkal, midőn azon igyekezénc, hogy semmivé tegyéc, az mellyeket az mire fűnkre mostan elő hoztam. Az Marcion Eretnek azt kébzti magában, hogy Christus az test helyett, valami tüntésből való lárást vött legyen magára : mivel egy helyen az mondatic, hogy hasonlatos lott az emberhez, és emberi ábrázatban találtatott. De így semmiképpen ő meg nem fontollya mi legyen ott fent Pálnac fändéka. Mert nem arról tanit az helyen, minemü testet vött legyen Christus magára; hanem azt tanittya hogy midőn az ő Istenségét méltán és igazán kimutathatná, semmit maga felől nem jelent egyebet, hanem mintha valamely megvetett, és megütaltatott ember volna. Mért hogy minket az Christus példájával alázatoságra intsen, azt mutattya meg, hogy midőn ő halhatatlan Isten volna, az ő diczőségét ez világnac mindgyárt nyilvánossággal kimutathatta volna, de az ő jussát és igazságát elhagyván, magát örömeft meg üressítette, fölgái ábrázatot vöven magára, és azzal az alázatos állapattal megelégedvén, megengedte, hogy az test által, mint egy fedel által az ő Istensége egy ideig elrejtetnénc. Ez helyen azért fent Pálnac nem az volt igyekezeti, hogy megmagyarázza, miczoda volt legyen Christus az ő állattában és valóságában, hanem miképpen viselte magát. Sőt az mi meg nagyobb, ez egész textusból megérthetni, hogy az Christus magát megüressítvén és semmivé hagyván, igaz emberi természetet vött legyen magára. Mért mit jelent és mit akar ez igéckel : Olly annac találtatott az ő ábrázattában mint az ember, hanem finte ezt, hogy egy ideig az ő Isteni diczősége magát ki nem mutatta, hanem ez az emberi ábrázat, alázatos és megvetett állapotban láttatja magát?

Es az fent Peter imez mondatic sem álhathat külömben meg, hogy az Christus testben megholt, és lélekben ismét megelevenitetett, hogy ha az Istenec Fia az emberi természetben erőtelen nem volt volna. Mellyet

Eph. 4. v. 16.

Ioh. 1. v. 16.

Ioh. 17. v. 19.

Phil. 2. v. 7.

1. Pet. 3. 18.

2. Cor. 13.
v. 14.

Ént Pál még jobban meg magyaráz, midő azt mondgya, hogy szenvedett legyen az testének erőtlenége ferint. Ide tartozic az felmagasztaltásis: Mert nyilván mondatic, hogy az Christus ny dőczőséget vott legyc, minekutánna magát meg ilázta és megüresítette volna, az melly nem ille- nec egyébüvé hanem az olly emberre, az kinec teste és lelke vagyon. Az Manichæus valami mennyei Testet kohol magának, avagy ollyat, az melly az éltető égből formáltatott: ez okaért, mert Christus menyből való másodc Adamnac mondatic, és mennyeincc. Maga az Apastal ott sem akarja azt tanítani, hogy az Christus testének mennyei valósága és állattya volna, hanem hogy lelki ereje, az melly az Ur Christustól kiontetvén, minket megelevenit. Láttyc azért immár, hogy ilyenképpen meg válastya egy mástól Ént Peter és S. Pál, az Christus Testének állattyar es valóságát; annak erejéről és munkálkodásától. Sőt inkább abból az helyből az Christus testéről való tudomány erősítetic meg; az melly minden igaz híveknel gyakoroltatic. Mert ha Christusc, az ő teste ferint, nem egy természetű volna mi velünc, hiába való lenne S. Pálnac imez rekesztő befejed; az mellyet olly nagy buzgosággal forgat; tudniillíc: Ha Christus feltamadott, miis feltamadunc: ha mi fel nem támadunc, tehát Christus sem támadott még fel.

1. Cor. 15.
v. 15, 16.

Akar azért minemü menedéket keressenc az Manichæusoc, és azoknac régeni avagy ny Tanítványi, de semmiképpen el nem szabadhatnac. Mert midő azt czáczogjác, hogy az Christus annyiban mondatic ember- nec fiának, az mennyiben ő az emberek nec igértetett volt, az mért ő dohos hazugság. Mert nyilván vagyon az, hogy az Sidóul Szollásnac módgya ferint, az igaz ember nevezetic ember nec Fiának. Az Christus pedig minden kétségnélkül megtartotta az ő nyelvén való állásának módgyát. Az mint az egész Ént Irásbanis, az emberek Adam fiának nevezetic nec. De hogy mi mést ne kerüllyünc, az nyoltzadic Soltárból való mon- dás, az mellyet az Apastaloc az Christusra értenec, erie fiinte elég leszen: Miczoda az ember, hogy megemlekezel rólla; és az ember nec Fia, hogy meglátogatod őtet? Ez állásnac módgyával minékünc, az Christusc igaz embersége nyilvánással kimutattatic. Mert noha nem halando atyától köz mód ferint nemzetetett, mindazáltal eredeti az Adamtól vagyon. Es bizonyára az sem állhatna meg; az mit előbb behoz- tunc; hogy az Christus testben és vérben részesült legyen, hogy magához fiakat gyűytene az Isten nec engedelmére: Mert ez igéckel a Christus mi ve- lünc ugyan azon egy természet nec közösének és részesének nyilván monda- tic és jelentetic. Ezen értelemel mondgya aztis, hogy mind az ki meg Éntel, és mind az kic meg Énteltet nec, azon egytül hármazzanac. Mert hogy ez arról

Heb. 2. v. 14.

Heb. 2. v. 12.

arról az természetéről mondáséc, az melly köz mivelünc az Isten fia- ban, az textus valóban értenünc adgya, mert menen az te fi hozzá- ja: hogy tudniillíc, nem fégyenl minket atya fiának nevezni. Mert ha az előtt azt mondotta volna, hogy az hívóc, az Istentől volnának, tehát az Christusc nem volt volna oka, az miért minket fégyenlene. De mi- velhogy Christus az ő megmértékelhetetlen kegyelmelségből, az fertel- mes és bőcztelen emberek társaságába adgya magát, azért mondatic nyil- ván, hogy nem fégyenlette. Az kic azt fordittyc erie: Hogy ilyen módon az Istennek is atya fiai lennének az Christusc, az czac hijá bavalóság. Mert tudgyuc azt, hogy az Isten nec fiai, nem testből és vérből, hanem lé- lekből hit által fülettet nec. Ilyenképpen azért nem czac az test oka, az atyafiai köteleléség nec. Noha pedig az Apastal, ez tífreséget czac az hi- vőek nec tulaydonittya, hogy együnnet valóc legyenec a Christusc, ugy- an nem következie azért, hogy az hiteleneknek is, test ferint, az Christusc nem egy eredetec volna. Mint fiinte ez mondás; hogy Az Christus azért lett emberré, hogy minket Isten fiává tegyen; nem terjed mindenekre ki, mert az hit, az melly minket Lélec ferint az Christus testében béolt és plá- nál, közbetetic. Az Elsőfülötségnec nevérolis nagy tudatlanul fed- Rom. 8. v. 29. dődést inditnac; és azt verik elő, hogy Az Christusc mindgyárt kezdet- ben az Adamtól kellett volna fülettetni, hogy az Atyafiac között első fü- lött lenne. Mert ez Elsőfülött ige, né néz az időségre, hanem az Jóságnac beczületire és főségére, az melly a Christuscban mindenknel fellyeb való Heb. 2. v. 16. volt. Az sem sokkal job az mit arról ferzeg nec: Hogy Christus az embe- rek nec, és nem az angyalok nec természetit vötte fel magára, az annyit te- sen, hogy az emberi nemzetet az ő társaságába vötte fel. Mert hogy az Apa- stal megmutatná azt, melly nagy tífreség volna az, az mellyre minket Chri- stus méltóztatott, egybe hasonlitt minket az Angyalokkal, és azt mondgya; hogy mi ez aránt, az ocknal sokkal fellyeb beczöltettünc. Es bizonyára ha az Móses bizonsága igazán megfontoltat nec, holott azt mondgya, hogy, az Affionyi állatnac magva megiontya az kigyónac fejet, tehát menten min- den villongásnac vége szakadna. Mert azon az helyen nem czac Christusról Gen. 3. v. 15. vagyon az fő, hanem az egész emberi nemzetségről is: mivelhogy az a győ- ződelem, az melly Christus által vétetett, mire ánc néz; közonséggel mondgya ki az Isten, hogy az affionyi állatnac maradéki, az őrdög ellen győzödelmet ves nec. Honnet következie, hogy az Christus az emberi nemzetségnec ágazatiyából fülettett, mivelhogy ez illy jó tetemény ő ray- ra legyen fondáltatva. Mert az Isten nec ez volt hándéka, hogy az Evát jó re- ménséggel gyamolitaná fel, hogy keferüségében el ne süllyedne.

3. Az bizonságokat, az mellyekkel az Christus olly nyilván, Abra-

Gal. 3. v. 16. ham magvánac, és David méhéne gyümölczének mondati, gonoful és bolondul idegen értelemre akarjác vonni. Mert ha az Magnac igején, valamit mást kellene érteni, (hogy nem az mit annac természetit mutat) nyilván azt fient Pal el nem halgattá volna; holott világosan és minden példázó befédnélkül kimondgya, hogy ninczenec loc megváltóc az Abraham ágozattyából, hanem egyedül az Christus. Hasonlo értékű ezis, midőn azt mondgyác; hogy nem mondati különben David Fiának, hanem csak azért, hogy ő néki volt megígértetve, és bizonyos időben néki megis adatott.

Rom. 1. v. 3. Mert minekutánna fient Pal ötet, David Fiának mondotta, menten ezt teszi utánna és mond: Test fient, hogy tulajdonképpen az természetre mutatna. Így az kilentzedic caputbanis, midőn az Christust áldott Istennec nevezi, külön teszi azt, hogy test fient az Sidoktól fírmazzéc. Imár azért hogy ha nem volna bizonytal az David magvából való, mire való volna ez a fő: hogy ő az David méhéne gyümölcze legyen? Miczoda ereje lenne ez igéretne: Az te ágyékidből fírmazic az, az ki álhataroson megmarad az te királyi sékedben? Továbbá álnokul és gúnyosan bánnac az Christus Nemzetségi Regestromávalis, az mint azt fient Mathé fíamlyallya elő. Mert ha fiente ő az Maria fületit együtt elő nem fíamlyallyais, hanem csak az Josephét; de mivelhogy, olly dologról fíol, az melly minden embereknél tsdván volt, elég ő tole, hogy meg mutassa, miképpen legyen Josephne, az Davidnac magvából eredeti. Mivelhogy eléggé esmeretes dolog volt azis, hogy Maria fiente azon ágazatból volt volna. Ezt Keményebben állattya fient Lukác, midőn azt tanittya, hogy az Christus által hozott idvőség, köz legyen az egész emberi nemzetséggel, mivelhogy az Christus, az ki fíerző oka és adója az idvőségne, az Adamtól, az mi közönséges Atyánktól, fülettetett legyen. Megvallom bizonyára, hogy az Nemzetségi Registromból az mint az vagyón fíerezve, különben ki nem hozhatni, hogy Christus Davidnac fia legyen, hanem az mennyiben Mariátul fülettetett. De ebben nem igazán czelekefnec az mi ny Marcionitánc, hogy vakmerőül azt alittya, hogy ezt az ő tévelgéseket, tudniillic, hogy az Christus teste semmiből fíereztetett legyen, el palástolhattya imez költeménnyel; hogy az affionyi állatoknac ninczen magvoc, és így az természetet fíelforgattya. Mivelhogy azért ez a disputatio és tanítás nem az fient Iráshoz tartozic, az melly bizonyítákokat előhozna olly semmire kellőc és roffac, hogy munkánélkül meghamiffittathassanac, az mi az természeti bölcseségac és orvosságnac mestersegére néz, azt én ebben hagyom: és fiente elég, hogyha azoc semmivé tétetne, az mellyeket az Irásból hoznac bé; Hogy, tudniillic, mivel-

mivelhogy Aaron, és Jojada, az Juda nemzetsegből vóttene feleségeket, és annakokaért ha azoknac nemzése való magvoc volt volna, tehát akkor az Nemzetsegek egymás között, megelegyítettene volna. Aria én azt felelem, hogy az mi az polgári rendelést illeti, az fíerfiui magnac olly fíobsege és beczületi vagyón, hogy az Gyermec az Atyától nevezteséc, és hogy mindazáltal, ez a fíobsege semmiképpen azt meg ne akadékozza, hogy az affionyi állatnac magvais, az gyermek nemzeshöz ne járullyon.

Ez a felelet, minden Nemzetségi Registromokra alkalmaztathatic. Bizonyára midőn az Irás az embereknec nemzetsegeket előfíamlyallya, gyákorta csak az fíerfiakat nevezi meg, azt kellé azért innét mondani, hogy semmic az affionyi állatoc? Sőt csak az gyermekekis tudgyác, hogy az affionyi állatoc az fíerfiac nevéc alá foglaltassanac. Illyen móddal mondati, hogy az affionyi emberec az ő fíerjeknec fíülne gyermekeket, Mivelhogy az nemzetsege mindenkoron az fíerfiuról neveztesic. Az miképpen hogy azért az fíerfiui nemnec az ő beczületes voltaért, az Istentől ez fíobsege engedterett, hogy az gyermekek az ő atyoknac állapattya fíerint, nem fíesseknec avagy nemtelneknec tartassanac: Azonképpen ellenben, ez világi Törvényec rendi fíerint, az Rabi fíolgaágban, az gyermek az annyát követi, úgy mint tole fíarmazott gyümölcz. Az honnét szabadon kihozhatni, hogy az gyümölcz rész fíerint az Anyatulis nemzetsege. Es bizonyára régi idoktól fogva, minden népeknél fíokásá lott, hogy az Anyac Genitricis, az az, Nemzoknec és fíüléknec neveztesene, a mellyel az Istennec törvényeis eggyez, az melly egyébképpen nem igazán tiltotta volna meg, hogy az affionyi állat az ő annyánac bátyához ne mennyen. Mert amazoknac értelmec fíerint semmi vér fíerint való atyafúsag nem volna ez semélyec között. Sőt illyen módon az fíerfi az önnön fíatát annyátul való hugát vagy nényétis feleségül vehetné, csak hogy az más atyátul nemzettetett volna. Az miképpen azért megvallom, hogy az affionyi állatoc a gyermeknemzésben ugymint fíenyvedő csiközóc legyenec: Azonképpen mondom, hogy valami az fíerfiakról mondati, elegy az affionyi állatoknac is tulajdonitasséc. Mert az Christus felől sem mondati, hogy ő az affionyi állat által, hanem hogy az affionyi állattul lott legyen. Es némellyec ez Marcionitac fíeregéből, minden semérmet hátra hagyván elég vakmerőn azt meric kérdeni, hogy mi azt mondgyuké, hogy Christus az Szüznece tisztáralan magvából fíuletett legyen.

Ez ellen én azt felelem, hogy nem az ő Anyánac véreben nőtéc ő fíve, az mellet meg kell vallanioc. Annakokaért, fient Mathéac

Gal. 4. v. 4.

Matt. 1. v. 5.

Matt. 1. v. 5.

igejéből illendőképven rekesztethetic, hogy az Christus, mivelhogy az Mariátul született, tehát az ő Magvábólis nemzetített. Az miképpen, midőn Boaz felől mondati, hogy Rahabtul született, hinte ilyen nemzés jelentetic.

Es bizonyára hente Mathé nem azt akarja értetni, hogy az Szűz Maria czac ugy sülte volna az Christust, az mint valamely czatornán az víz által megyen, és az czatornánac állaryából semmit hozzá nem veszen: hanem megválastya ez sülésnécz czudálatos és megfoghatatlan módgyát, az természeteserint való közönséges módtul, tudniüllic, hogy az Jesus Christus Szűz Leanzó esköz által született legyen az Davidnac nemzetségéből. Mert hente olyan módon, az mint az mondati, hogy az Isaac, Abrahamtól, Salomon Davidtól, Joseph Jacobtól született: Azonképpen mondati Christusrólis, hogy az ő anyátul született. Mert az Evangelista ez igéket így keszteti őve. Es midőn azt akarja megbizonyítani, hogy az Ur Christus, az ő eredetét Davidtul veszi, meglegehic ez eggyel, hogy az Mariátul született. Innét következie, hogy ő azt esmeretes dologért vötte, hogy Maria, Josephnec vétserint való rokonsága volt legyen, és annakokaért a Davidnac nemzetségéből valóis.

4. Az képtelenséget, az mellyeckel minket terhelni akarnac, rákvác gyermeki ragalmazódásokkal. Azt alittyac őc, hogy gyalazattyára volna az Christusnac, hogy ha embertől volt volna ő neki eredeti, mivelhogy, nem vétethetett volna az közöntéges törvény alólki, az melly az Adamnac minden maradékit, minden kifogásnélkül bün alá rekeszti. De ez a czomo könnyen feloldoztatic: imez ellenberetel által, az melly Szent Pálnál olvastatic: Mikeppen egy ember által jött ez vilagra az bün, és az bün által az halál: Azonképpen bővelkedett az Kegyelem egy embernec igazsága által.

Rom. 4. v. 12.

1. Cor. 15. v.

14.

Rom. 1. v. 3.

Ez mondással eggyez az másikkis; Az első Adam az földből földi, és természetli: Az másic pedig ményből, mennyei. Annakokaért hente ezen Apastal, midőn maftut azt tanitya, Hogy az Christus az bünös testnec formájában el boczáttartott, hogy az Törvennec eleget tenne; őtet nyilvánással kiválastya az közönséges serégből, hogy ő maculanélkül és romlottságnélkül való ember volna. Itt pedig ismegint gyermeki czaczo- gást üznet.

Hogyha, ugymond, az Christus minden maculanélkül vagyon, mivelhogy az hente Léleknec tirkos munkálkodása által született az Mariánac magvából, tehát az aszonyi állatoknac magva nem tisztátalan, hanem czac az férfiaké: Mert nem mondgyuc mi azt, hogy az Christus azért legyen minden maculanélkül és credendö bünélkül, mivelhogy eggyedül
czac

az anyátul, férfiu közösülesnélkül született legyen; hanem azért hogy az Szent Lélektől meg született, hogy az ő születése tista és tökéletes lenne, az minemünc kellett volna lenni az Adamnac esete előtt. Es valamennyiszet az Irás az Christusnac tisztaságáról szól, mindenkoron alhatatosan és bizonytal tartfuc azt, hogy az által az ő igaz emberi természetli értéséc! mert hiszem ugyan nemis hükség, hogy ember azt mondgya, hogy az Isten tista és maculanélkül való. Az meg születésnekis, az mellyről hente Janostizenhetedietésében szól, nem lehet helye az Isteni természetben.

Az mit ez aránt ellenünc mondanac, hogy, mi ilyen módon kétféle magvat csinálunc az Adamnac, hogyha az ő tőle származott Christusban semmi macula nem volt; az czac lemmire kellőség. Mert az embernec születése ő magában nem gonos avagy tisztátalan, hanem az tisztátalanság hozzásó dolog, az melly az esetből járul hozzá. Nem czuda annakokaért hogy az Christus, ki által az mi tökéleteslegünknek viska kellett hoztatni, az közönséges romlottságtól el volt legyen választva. Az mit ismét képtelenség gyanánt volna reánc, hogy, midőn az Istenec Fia az mi testünket magára felvötte, akkor ő az földi testnec mint egy kis fogságában volt bérekesztetvén; ezis merő hentelelen kinyeskedés.

Mert noha az ő véghetetlen állatóságát avagy valóságát az emberi természetli egy személyben eggyelítötte, de az mindazáltal ugyan bérekesztésnélkül, és minden fogságban való zárlásnélkül lött. Mert czudálatosképpen állott az Istenec Fia ményből alá, és ugyan nem hatta azért az mennyet el: Czudálatosképpen akart az Szűznec méhében hordoztatni, ez földönforgani, az Keresztan függeni, hogy ez világot, mint kezdetül fogván, mindenkoron bétöltene.

TIZEN NEGYEDIC RESZ.

Az Közbenjárónac két természetli; miképpen tegyenec egyszemelt.

Továbbá midőn az mondati, hogy az ige testté lött, nem úgy kell érteni, mintha az Testté változott volna, avagy az testvel rendtelenül elegyedett volna: hanem úgy kell azt érteni; Mivelhogy az Szűznec méhéből magára emberi testet vit fel templomul, az mellyben lakoznéc: és az, az ki Istenec Fia vala, embernec fiává lött; nem az két természetli és valóságac őve eggyelítés által, hanem az személynec egysége által: az

Joh. 1. v. 14.

az, hogy az ő Istensége az felvött emberi természettel úgy öfveködtetett és egyesült, hogy mindene ez két természet közzül, az ő tulaydonságát mindeneftől fogva megtartotta, és mindazáltal az két természetből egy Christus lett legyen. Hogy ha találtat valami hasonlóság az emberi dolgokban, az melly nec ez magafságos titokkal egyenlősége volna, úgy tettzie hogy az embertől vött hasonlóság legyen legalkolmatosab; az kit látunc hogy két valóságból allyon, úgy pedig, hogy egyic sem elegyetetic, úgy meg az másikkal, hogy mindkettő külön meg nem tartaná az ő tulaydonságar.

Mert az Lélec, nem az test és az test sem az lélec. Annakokaért az Lélekről külön mondatie az, az mi az testre semmiképpen nem illenec, és visfontag az testről magán mondatie, az mi semmiképpen az Lélekről nem vétetethetnee: és az egész emberrel mondatie, az mi sem az Lélekről, sem az testről külön nem értethetic. Végezetre, gyakran az testnec tulaydonitatic, az mi czac az Lélekre illic; és az testnec tulaydonsági gyakorta, az Léleknec tulaydonitatic, mindazonáltal az testből és lélekből álló személy, nem több, hanem ugyan czac egy ember. Ezek pedig az állásnec módgyai, megjelentie azt hogy az ember czac egy személy legyen, az melly két dologból legyen öfvekerkesztetvé, és hogy azokban az egymással különböző két természetben legyen foglalva, az mi az személyt fekezze. Illyen módon szól az Irás az Christusról. Olly dolgokat tulaydonit néha neki, az mellyeket egyigyüen az emberségre kellyen vonni; néha pedig, ollyakat az mellyec egyedül czac az Istenséghez illenec: néha ímet ollyanokat, az mellyec mind az két természetet befoglallyac, és külön egyiknec sem tulaydonitathatnac. Es bizonyára ez két természetnec az Christusban való egyesüléséről olly bizonyal és nyilvánosságos értelemmel szól az Irás, hogy gyakorta azt az mi az egyiknec tulaydonsága, az másic természetnekis tulaydonitfa: az melly állásnec módgyát az régi Tanító *Communicatio idiomatum* nec nevezte, az az, Tulaydonságoc közlésenec.

2. Ez dologoc pedig bizontalanoknak tartáthatnának, hogy ha az Irásnec foc mondatie nem volnának előttünec, az mellyec nyilván bizonyitryac, hogy mind ezekben, czac egy sinczen, az melly czac embertől gondoltatott és taláttatott dolog volna. Az mit Christus ő maga felől mond; hogy; Minek előtte Abraham volna én vagyoc, semmiképpen nem illic az ő emberségére. Jol tudom mint tekerjéc ezt el, az tévelgésnec lelkével kereskedoc, az illic hogy ő minden idők nec előtte volt legyen, mivelhogy még az ő elő, mind az Atyánac tanácsában smind pedig az hívek nec elméjébe eleve megésmertetött megvaltonac lenni. De mivelhogy

hogy az ő testben megésmertetett lélenec ideje között, és az ő örökké való állattya között, az ő tulaydonitatic valóságban való válaftat tefen, és olly magyaráz az ő régi eredetiről, az magánac beczületes méltóságot fezereni, az mellyért az Abrahamnál fellyeb való volna, minden kétségnélkül azt tulaydonittya magánac, az mi tulaydonságképpen az Istent természethez illic. Hogy őtet Szent Pal minden teremtetett állatoknak előtte feületött nec nevezi, az ki által mindene lettene legyen. Es hogy ő magais azt mondgya, hogy ő neki diczósége volt az Atyánál, minekelőtte ez világ teremtetnec: Hogy ő kezdettől fogva az Atyával munkálkodik, nem értethetic ez az emberi természetről.

Bizony dolog azért, hogy ezeket és ezökhöz hasonlokot, egyedül czac az Istenség nec kellyen tulaydonitani. Hogy pedig ő az Atyánac szolgájánac neveztetie, és felöle az mondatie, hogy idejében és bölcseségében nevedett legyen az Istennel és az embereknel; hogy ő magabizonyittya, hogy nem keresi az ő maga tisztességét, nem tudgya az utolsó napot, magátol nem szól semmit, nem az ő akarattya téfi: Hogy ő Szent Janos mondgya, hogy megláttatott és megtapaftakattatott legyen, mind ezec, egyedül czac az ő emberségére tartoznac. Mert az mennyiben Isten, semmi dologban nem kifsebedhetic, sem ő regbedhetic, és mindeneket magáert czelekesic, és semmi nincz töle elröyve, mindeneket rendel és alkot az ő akarattya ferint, láthatatlan és megtapaftalhatatlan.

Es mindazáltal ez dolgokat nem tulaydonittya külön az ő emberségének, hanem úgy veszi magára, mint az mellyec az Közbenjárónac személyertartozzanac és illyenec. Hogy Szent Pal mondgya, hogy az Isten az anya feint egyházat az ő vére által kereste és fezerette. Ísmét, hogy, az diczóség nec Úra feftetett legyen meg, ez tis mind az előb megemlített módon kell megmagyarázni. Azonképpen az tis az mit feint Janos mond, hogy, az élet nec igéje megtapaftaltatott, mert tulaydon állás feint, az Istennec ninczen vére, nem is feyvedhet semmit, löckal kevesbé tapaftaltat hatic kézzel meg. De mivelhogy az, az ki igaz Isten és ember vala az Christus, az ő véret, mi éretünec az keresztán fűgvén kiontotta, az oc az dologoc, az mellyec az emberi természetben vitettec véghöz, az Istenség nec, noha nem tulaydonságképpen, de ugyan nem ok nélkül tulaydonitattnac. Hasonló példa, az mit feint Janos mond, hogy az Isten az ő életét mi éretünec adta. Itten, annakokaért az mi az emberi természetnec tulaydona, az másic természettel közöltetic.

Ezellenben midön Christus még ez földön volna, és azt mondatná, hogy senki nem ment volna mennyekbe, hanem az ember nec fia,

az ki menyben volna, bizonyára még akkor, az ő embersége és teste érint, az mellyet reája vött, nem volt mennyekben, hanem mivel hogy egyfőrsmind Isten és ember volna, azt tulaydonította az egytő természetec, az mi az máikat illetné, az két természetec egygyesüléséert.

3. De legvilágosabban kibéfellic az Ur Christufnac igaz és valóságos állattyát, azoc az helyec, az mellyekben mind az ő két természetiről egyfőrsmind vagyon az emlekezet, az minemű: soc vagyon az s. Janos Evangeliomában. Mert az mit ott olvasunc, hogy ő hatalmat vött az Atyától az bűnec megbocztatására, halottaknac feltámasztására, és az kickek akarja, az igazságnac, hűségnecc és idvőségnecc özlésére, hogy ő itilővétetésőt legyen az elevenken és holtakon, és hogy ő nékiis mint az Atyánac tiszteltetnie kellyen. Végezerte hogy magát ez világ világosságának, jó pástornac, egyetlen egy aytónac, és igaz főlötonec nevezi, mind ezeket mondom, hogy sem az ő Isten ségenc, sem pedig emberségenc külön és magán nem tulaydonithatni. Mivelhogy az Istenec Fia ez jeles s. p. titulsockal és fősegekkel ékesítetett meg, minekutánna, az testben megjelent volna, az mellyeket noha ez világnac teremtése előtt az ő Atyával egygyütt birt; mindazáltal nem úgy voltac nála, mint az ő emberré létele után, az mellyec olly nemmenis voltanac, hogy senkivel, az ki czac mer ő pusztá ember lőtt volna, nem közöltethetenecc volna. Illyen értelemben kell azt is venni; az mit s. Pál Apaftal ír, hogy az Christus minekutánna az itiletet véghöz vési; az orfágot az Atya Istenec ismét kezéhez adgya. Mert bizonyára az miképpen hogy az Fiu orfágának semmi kezdeti soha nem volt; azonképpen soha semmi vége sem léhen. Hanem az miképpen ő az testnec megaláztatása alatt, el volt röyterve, magát megüressítette, s. l. g. ábrázatot vött magára, és midő az ő felséges diczőségét egy ideig letötte volt, abbanis az Atyánac volt engedelmes, és holott ez engedelmeséget bétöltötte, végre tisztességgel és diczőséggel megkoronáztatott, és az Felsőesb orfágba vétetett fel, hogy ő előtt minden térd meg haylana: Azonképpen akkor ostan, azt az nevet, az tisztességnec koronáját, és valamit az közbenjárói semélyben az Atyától vött, annac ismét alyja adgya, hogy Isten legyen minden, mindenekben. Mert mire adarott neki az hatalom és az Uraság, hanem hogy az Atya minket az ő keze által vezérlene? Ezen értelemben mondati, az ő Atyánac jobján ülni. Ez pedig bizonyos ideig tart, miglen az ő Istenséget jelen léven fogjuc meglátni. Es itt ez aránt, nem lehet mentsége az régiec tevelgésenc: az kic midő az közbenjárónac semélyére nem néznenecc, az természet érint való igaz értelmét az egész tudomannac, az mellyet Szent Janos

Evan-

Evangeliomában olvasunc, mayd finte elhomályosítottac, és magokat locképpen megtévelitic. Legyen ez azért nekünc kulcz gyanánt az igaz ér elemre, hogy mindenecc, valamio az Közbenjárónac tisztite tartoznac, nem egyedül czac az Istenségről, sem pedig egyedül czac az emberi természetiről mondaszanac. Regnál annakokaert az Christus, miglen úgy mint ez világnac itelője megjelenyec tudnillic, az mennyiben, az mi erőtenségünknecc módgya érint minket az Atyával egygyesit. Mikoron pedig az mennyi diczőségben véfete tetetünc, és az Istent úgy megláttuac az mint vagyon, akkoron ostan, mivelhogy eltöltötte az Közbenjárónac tisztit, meg fűnic az Atyánac követelenni, és megelegethac az az diczőséggel az melly diczősége önéki volt az világ teremtésenc előtt.

Es bizonyára egyébképpen semis tulaydonittathatic az Christus semélyenec az Uri név, hanem az mennyiben közép állapotott ferez az Isten között és mi közöttünc. Szent Pálnak is ez értelme, midő mond: Egy az Isten, az kitől mindenecc vadnac, és egy az Ur, az ki által vadnac mindenec. Tudnillic midő az idő érint való orfág az Atyától ő reabizatott, miglen az ő Istent Főlsége, mi tollünc finről finre megesmeretic: az melly olly igen nem mulic semmiképpen akkor el midő az orfágot az Atyánac ismét kezéhez adgya, hogy sőt inkább sockal diczőségben megjelenyec. Mert akkor ostan az Isten sem lehen Feje az Christufnac, mivelhogy az Christufnac Istensége ő magában világos fényvel tündöklic, az melly még most mint egy fedéllel el vagyon fedezve.

1. Cor. 8. v. 6.

4. Es ezeknec megesiméllese és megtartása, igen hasznos lehen, soc nehéz mondasokból való kifeyrozésre, hogy ha azzal értelmessen és helyesen fognac élni az olvasóc. Mert alig mondhattya ki ember, melly igen gyötörjéc ez illyen főllásnac módgyai nem czac az tudatlanokot, hanem még azokatis, az kic nem finte tudatlanoc; az mellyeket látnac Christufnac tulaydonitani, maga sem az ő istensége, sem pedig emberfegere eléggé nem alkalmaztathatni. Mert nem vesic esekbe, hogy ez illyen főllásoc, az Christufnac egész semélyére, az mennyiben ő ugmint Isten és ember jelent meg, és az mennyiben Közbenjáró, annyiban illyenec és alkalmaztassanac. Es mindenecc fogva látni való, melly igen s. p. en fügjenec egymástól minden trickellyec, czac hogy olly értelmes magyarázó jóc érkezéc, az ki ez illyen drága titkokat, illendő beczülettel tudgya kimagyarázni. De nincczen semmi olly tista, az mit az bódult agyaskodóc fel nem zavarnanac. Felragadgyac azt, az mi az emberségről mondati, és azzal az Istenséget akarjac elrontani, és vizintag az mi az Istenségről mondati, azzal az emberséget akarjac eltörteni: Az mellyec pedig mind az

Joh. 1. v. 29.
& 5. v. 21. 22.
23.
& 9. v. 5.
& 10. v. 9. 11.
& 15. v. 1.

1. Cor. 15. v. 47.
24.

Phil. 2. v. 8.
Heb. 2. v. 7.
Phil. 2. v. 10.

1. Cor. 15.
v. 28.

August. in
Enchirid. ad
Laur. cap. 36.

két természetéről egyben mind úgy mondatnac, hogy külön egyiknek ter-
tulaydonitathatnac, azokat úgy kapjác el, hogy azokat mind az két ter-
mészetet semmivé tegyéc. Micsodá pedig ez egyéb, hogyha nem egy ál-
tallyában azt vitatni, hogy az Christus nem ember, mivel hogy Isten legyen,
és hogy nem Isten, mivel hogy ember, és hogy sem Isten sem ember, mivel-
hogy mind kettő egyben mind? Mi azért azt állattyc, hogy az Christus,
az mint ő Isten és ember, ő magában két természetet egyesítvén de nem
őfve avarván, legyen mi Urunc és az Istenec igaz Fia embersége ferintis,
noha nem az emberségnek okaért. Mert távol legyen mi tőlunc az Nes-
toriusnac tévelgélé, az melly, midőn inkább akarná az természeteket el-
faggatni, hogy nem megválastani, azzal magánac kettős Christust kőltött.
Az Iras pedig nyilván ellene mond az olyan kőltéménec, midőn az
Isten fiának nevé, annak tulaydonitrya, az ki az Szüz Mariátul születtetet,
és ő magát az Szüz Mariát az mi Urunc anyjánac nevezi. Azonképpen
forgalmatossan kell őrizkedni, az Eutyches eretneknek eselyős tévelgés-
sétülis, hogy ne fándékozzuc az Christus semélyének egy voltat úgy állat-
ni, hogy az ő két természetit elrontanóc. Mert imáris annyi bizonságokat
hoztunc bé, az mellyec által az Istenség az emberségtől megválastatic, és
az mellyec olly fokac félyel, hogy még, azoknak is á kic villongásnál egye-
bet né tudnac, bédughatnac fajokat. Es egy kevéssel ezután elő hozoc né-
mellyeket, mellyec ez kőltéménct jobban megrostállyc és elverjéc, mostan
elegedgyünc megimez egy mondással. Christus az ő Testét nem nevezte
vólnc Templomnac, hogyha az Istenség abban megválastatván nem la-
kozóc, az mint az Léleknek hogy az testben vagy onlakása. Annak okaért
az miképpen az Nestorius az Ephesusbeli Conciliomban méltán kárhoz-
tatott: azonképpen őstán az Eutychesis az Constancinapoli és Chalcedoni
fiat Gyűlésben, az ő Tudományaval egyetemben eretneknek esmerttetet:
mert finte olly igen né engedtetec meg á Christusban való két természetnek
egybe egyelitése, mint azoknac egy mástól való elfaggatása: hané meg kell
válastani, és egykert mind az egyeségsben is meg kell tartani.

5. De ez midőnkben is támadott egy veszedelmes mergő Servetus
Mihály nevű ember, ki az Isten Fia helyett, czudás kőltéménct fordított
elő, az mellyet ő az Istenec állattyalból, az ő lelkéből és testéből, és három
teremtetlen elementomból forralt őfve. Es előfer tagadgya azt, hogy
az Christus külbomben Isten fia legyen, hanem ez azért, hogy az Szüznek
mehében az Szent lélec által nemzetterett. Azt keresi pedig ez ő álnok cza-
ládágával, hogy minekutánna az Christusban való két természetnek meg-
válastását fölforgatta, az őstán haffá, hogy az Christus, az Istenec egy ré-
séből, és az embernek is egy részéből, mint egy testta úgy kevertetett legyen

őfve:

őfve: acképpen mindazonáltal, hogy se Istenec, se embernek ne kellyen
tartani. Mert minden fándéka arra néz: hogy minekelőtte az Christus az
Testben megjelent vólnc, az Istenben ezac arnyeki ábrázatok vóltnac, az
mellyeknek igazsága és munkálkodása ackot mutatta őstán ki magát, mi-
dőn az az Ige, az melly ez illyen tisztességre vólt rendeltetve, igazán Isten fia-
vá kezdett lenni. Bizonyára azt miis megválastyc, hogy az fűztül született
Közbenjáró legyen tulaydonásgképpen az Istenec Fia. Nemis vólnc az
ember Christus tüköre az Isten véghetetlen kegyelmének, hogyha ez á mélt-
óság neki né adatott vólnc, hogy ő legyen és nevéztelséc Istenec egyfű-
letett Fiának. Alharatosson megmarad mindazáltal ez az Ecclesianac tudomá-
nyá, tudniillic, hogy az Christust azért hívűnc és esmerűnc Isten Fiának
lenni, hogy az az Ige, az melly őrc időknec előte, az Atyatul születetett,
úgy vótre fel az emberi természet, hogy azt az ő Istenségével semély se-
rent egyétté legyéc. Az semélyi egyesülésen olly egybekötést értenec á
régic, az melly két külbombózo természetekből egy semélt ferez. Az mel-
ly főlűsnac módgya arra találtatott vólt hogy azzal az Nestoriusnac álmo-
dozása meghamisittatnéc, mivel hogy az azt állatnája, hogy az Istenec Fia,
úgy lakozott az testben, hogy azért ugyan nem vólnc ember. Servetus az-
zal káronkodic, hogy mi Istenec kettős Fiat ferezűnc, midőn azt mond-
gyuc, hogy az őrc Ige, minekelőtte az Testet felvótre vólnc, ugyan Isten
fia vólt, mintha külbomben tanitanánc, hogy nem az f. Irás: Tudniillic, hogy
az, az ki az Isten fia vala, megjelentetett az testben. Mert noha az Ige Isten
vólnc, minekelőtte emberré lenne, de mindazáltal annakutánna ugyan
nem kezdett uy Istenné lenni. Semmiképpen nemis illetlen, hogy azt tanit-
tyuc, hogy az Istenec Fia megjelent az testben, az melly mindazáltal az ő
öröktől fogva való születése ferint Istenec fia vólt. Ezt értenűnc adgyác az
Angyalnac fava, az mellyeket Mariának fól: Az az Szent, az melly te tőled
születtetec, Isten Fiának neveztetec: Szinte mintha ezt akarná mondani. Az
Fiának neve, az melly az Törvény alatt valamennyére homályos vólt, ez
után immár meghirefedic, és mindenűtt esmeretes leszen. Ezzel egyez az
f. Pál mondásais, tudniillic: Mivel hogy immáran Christus által, Istenec fiai
vagyunc szabadon és bizvást kiálthattyc. Abba, edes Atyánc. Némde nem
fámlaltattaké á régi atyák is az Istenec fiai közé: Sőt finte azért hivatc az
Istent nagy bizodalommal ugymint Atyokat segítségül. Mivel hogy pedig
ez mennyei Atyaság nyilvánban megismeretett az időtől fogva, hogy az
Istenec egy született fia ez világra bémutatattott, ezt f. Pál úgy tulaydonitrya
á Christus orfágánac, mint á kiváltképpen való fő szabadságinac egyiket.
Ezt mindazon által alharatosson kell hiűnc, hogy soha az Isten se angyaloc-
nac sem embereknek külbomben Atyok nem vólt, hanem ezac az ő egyfű-

letett Fiára nézve: Es hogy kiváltképpen az emberek, az kic az önnön hamisságokért gyűlölték voltac az Istennél, merő czac azon kegyelemből lórtene Fiacká, mivel hogy ő természetet ferint való Fiu. Ha itt Seruetus azt vettne elő, hogy ez kegyelem onnet fírmaznéc, hogy az Isten az ő Tanácsában eleve elvegezte, hogy ő neki egy Fia legyen, az melly az többi- nec mind feje lenne: Azt felelnem én, hogy itt, nem az Példázatokról va- gyon az kérdés, az miképpen az bűnőkről való megengesteltetes, az ba- romnac vére által volt meg példázatva. De mivel hogy az Atyák az Tör- vény alatt nem lehetec volna valósággal fia az Istennec, hogy ha az ő Fiu- ságoc az Főben nem volt volna fundátatván, nyilván nagy bodultság vol- na, az főt adtul meg fofítani, az mi az tagokban köz volt legyen ő véle. De előbbis megyec.

Mivel hogy az Irás az Angyalokat Isten fiaiac nevezi, az kiknee mindazáltal ez ő méltóságoc nem függött az jóvendő megváltságtól; az Christusnac tehát ugyan elől kellett rend ferint menni; ki őket az Atyával ösve kötné. Rövideden ismét előhozom, és ezt is mondom az emberi nemzetiség felől. Minek utánna mind az Angyaloc és mind az emberec az ő első eredetec ferint, illy formán voltanac teremtetvén, Col. 1. v. 15. hogy az Isten mind két félnecc Atya lenne; az fient Pál mondá fakint: hogy, Az Christus mindenkoron fő volt legyen, és elsőbben fülettett minden teremtetett állatoknál, hogy az főség mindenebben ő vé lenne, én azt tartom hogy első fundamentommal tekeresthetni, hogy az Istennec Fia ez világnac teremtetése előttis volt legyen.

6. Hogyha pedig Christus akkor kezdett volna elő fer Isten Fiá- vá lenni, mikor az testben megjelentet; az következnéc, hogy az ő emberi természetéhez képest volna Istennec Fia. Azt akarja Seruetus és hozzá hasonló fédtültagyaskodóc, hogy Christus nem egyébett Isten Fia, hanem czac azért, hogy az testben megjelent, mivel hogy az testen kívül annac nem tartathatott volna. Felellyenec meg azért nekem arra, hogyha mind az két természetet ferint, és mind az kettőre neze legyené Fiu! Illyen czaczogást üz nec őc bizonyára: De sockal külömben tanit fient Pál. Hi- sem meg vallyuc nyilván, hogy az Christus az ő emberségében nem olly fiu legyen, mint az hivec, egyedül czac az fuiságra való felvetéltől, és czac kegyelemből: hanem igazán bizonyai, természetet ferint való, és ennek ok- azért egyetlen egy Fiuis, hogy ő ez illyen jelenség által mind az többi- től megváltsatnéc.

Mert az Isten ez tíftecséget adgya minékünc, az kic visontag ny- életre fülettettünc, hogy minket ő fiaiac tartson: De az igaz egyfülettett Fiunac nevet, egyedül czac az Christusnac adgya. Mint lehet pedig egyet-

egyetlen egy Fiu az ő atyafiaiac illy nagy sűrű fáimokban, hogy ha nem innen, hogy ő természetet ferint bira azt, az mit mi ajándékképpen vóttünc? Mi pedig ez tíftecséget és méltóságoc az Közben járonacegecs fémelyére, terjesztünc ki, tudmi illic, hogy az, az ki az füzttül fülettetett, és mi éret- tünc magát az Keresztan feláldozta, legyen tulaydonképpen Istennec Fia: de az ő Istenségére nézve mindazáltal, az mint f. Pál tanit, midön mond, hogy ő elválastatott az Istennec Evangeliomára, az mellyet annakelőtte az ő Fia felől megigért, az melly Davidnac magvából fülettett test ferint, Rom. 1. v. 12. 3. és megbizonyítatott Isten Fiánac lenni hatalommal. Mi fükség volt, hogy midön megválastvan őtet David Fiánac nevezi, test ferint, hogy külön ezt mondana, hogy megbizonyítatott Isten Fiánac lenni, hogy ha azt nem a- karta volna jelenteni, hogy ez sockal más külömb okból, hogy nem mint az testből fáimaznéc? Mert az melly ertelemben másutt mondgya, hogy, Szenvetett legyen az testnec erőtlensége ferint, és is meg feltamadott, az 2. Cor. 13. v. 4. Jeleknec erejében: Azonképpen itt is válastást tesen az két természetet kö- zött. Itt bizonyára fükségképpen meg kell vallanoc, az miképpen Christus az ő annyától vótte azt az természetet, az melly ferint David Fiá- nac neveztetec: azonképpen az ő Atyától vagyon neki az az ő természetet, hogy az Istennec Fia: és hogy az más külömb, és az ő emberségétől meg- válastott természet legyen. Kétfele nevet ad ő neki az Irás, az mellyeckel őtet ottanottan nevezi félllyel, hol Istennec fiánac, hol visontag embernecc Fiánac. Ez utolsó névről nincz semmi visfalkodás, hogy ő nem az Sdo fő- nac közönfeges módgya ferint neveztetnec embernecc Fiánac, mivel ho- gy az Adamnac nemzetségéből való. Innét visontag azt rekerstem, hogy e- zenképpen az ő Istenségéért és öröc valóságaért neveztetett Isten Fiánac is. Mert nem kevesbé illic, hogy az Isteni természetet tartozzéc, midön Isten Fiánac neveztetec, az minthogy az emberi természetet nezzen, hogy ember Fiánac mondatic. Egy sommaban azon az helyen, az mellyet behoztam, Szent Pál nem érti külömben, hogy az Christus, ki az test ferint Davidnac magvából fáimazott hatalommal Isten Fiánac bizonyítatott legyen; hané az mint másutt tanit, hogy az Christus, ki az Sidókról fáimazott test fer- rint, áldott Isten legyen mind öröcké. Midön azért mind az két helyen, fel- jegyeztetic mind az két természetnec külömbsege, mint alkarc tagadni, hogy az Istennec fia nem volna az Isteni természetet nézve, az melly test fer- rint embernecc fiais?

7. Bizonyára elég zenébonáflan igyekezic othalmazni az ő tévölgése- ket, mivel hogy meg vagyon irva, hogy: Az Isten az ő tulaydon fiánac nem Rom. 8. v. 32. kedvezett: Ismet, hogy, Az Isten, az Angyalnac megparanczolta, hogy bin- Luc. 1. v. 32. e az, az kinecaz Szüztől kellyen fülettetni, neveztetnéc az Magalságoc-

nac Fiának. De hogy ez ő rokfiasellenve éseckelne kevélykedgyene, gödollyákfa meg egy kevélyé együtt velünk, melly erős rekefésél océllene. Mert ha ez igazán rekefésél, Christus az ő fogantatásatul fogva kezdett Isten Fia lenni, mivel hogy az, az ki fogantatott, Fiának nevezetie: tehát annak kellene következni, hogy az Ige, az melly Isten akkor kezdett először lenni, mindön az testben megjelent: mivel hogy sient Janos azt tanította, hogy ő az életnek Igejéről tesben hirdetést, az mellyet az ő kezei megrapaftaltanac. Annakelőte ha ez ilyen rekefésélnek érteke volna, mint kellene nékiec az Profetának imez mondását meg magyaráznioc: Te Bethlehem Judánc folde, az melly kicziny vagy az Judának ezereiben, Te belöled jó ennékem, az ki az Izraelben Ur legyen, az kinec kijövele kezdettől fogva, és örök időktől fogván volt: Az mit azért Servetus alított, hogy ellenünce támasztott legyen, az mind füstbe ment és elenyisfett. Mert hogy mi se minniképpen Nestoriusal nem tarttuc, azt én megbizonyítottam, az melly kertős Christust költött. Hanem azt tanítottuc, hogy minket az Christus magával együtt Isten fiaivá tótt az ő mi velünk való Atyaságának ereje által, azért hogy az tölünce felvött testben bizonyal egyetlen egy Fia az Istenec. Es sient Agoston erről bölcz intést tesben, hogy világos Tüköre legyen ez az Istenec kiváltképpen való Kegyelmenec, hogy az Iesus Christusnac az ő embertégerint olly nagy tisztesség adatott, az mellyet meg nem érdemelhetett volna. Amakokáert Christus, annyának méhétil fogva, még teste sientis ez diczőséggel volt megékesítve, hogy ő Istenec fia volna. demindazon által az semélynec eggyeslegében, nem kell az természetek nec elegyedését költeni, az melly az Istenség nec tulaydonságát elvenné. Szinte azonképpen, ebben sinczen semmi képtelenség, hogy az Istenec örök Igéje mindenkoron fia volt az Istenec; és hogy minekutánna az testben megjelétis bizonyos megválasztással ugyá Isten fiának nevezetiséc, az mint imezben, hogy különb értelemben néha Isten fiának, néha pedig embernek Fiának mondatic. Servetusnac imez rágalmazása sem terhel minket, mintha Christus minekelötte a testben megjelent, soha Istenfiának nem neveztetett volna, hanem czac homályos példázatban. Mert noha az Törvény alatt az ő megírása valamennyire homályos voltis, mindazon által, az mint immár világoson megbizonyított, hogy ő nem különbben volt Istenec Fia, hanem mivel hogy ő volt legyen az Atyától öröktől fogva fületett Ige. Es hogy ez a név különbben nem illic az Közbenjárónac semélyére, az mellyet ő felvött, hanem mivel hogy ő testben megjelent Isten: Hogy az Istenis eleitől fogva Atyának nem neveztetetthetett volna, az mint hogy bizonyal az, hogyha még akkor-

akkoronis olly Fia nem volt volna, az mellytül minden öröm és Atyaság fármazic mind mennyen és földön: Az honnét könnyü kihozni, hogy az Iesus Christus az Törvény és a Profetácalattis Isten Fia volt legyen, minekelötte ez a név az anya sient Egyházban kiterjedett vólnais. Hogyha czac az Fiúnac igejéről vagy on az villongás, meg kell azt tudni, hogy Salomon az Istenec megmérhetetlen Magaságáról szólván, nyilvánással mondgya, hogy siente ugy az ő Fia, mint önnön maga foghatatlan legyen. Mondd élő ugymond, az ő nevé, ha lehet, avagy az ő Fia név. Nincz azis tölem elröyve, hogy ez bizonságac nem léfen elég érteke ez versengő embereknel. Es én sem támaszkodom olly erősen hozzája, hanem czac az mennyiben megmutattya, hogy hamissan káronkodnac azoc, az kic tagadgyac hogy az Christus Istenec Fia volt volna, minekelötte az testben megjelent. Annakelőte siente ezent, egy fájjal és egy értelemmel olly világoson bizonyított az régieb Tanitokis, hogy azoknac nem czac megnevetendő, hanem átkozott legyen az ő fégyentelenséger, az kic Ireneust és Tertullianust meric ellenunc vetni, maga ezec mindketten megválasztat, hogy az Iesus Christus végre láthatóképpen jelent meg, az ki annakelőtte az Istenec láthatatlan fia volt.

Prov. 30. v. 4.

Iren. lib. 4.
cap. 37.
Tert. lib. 2.
Advers. Marcion. & in
Lib. contr.
Praxeam.

8 Noha pedig az Servetus foc rettenetes isteni káromlásokat rakáfolttól, az mellyeket némellyec az ő Tanitványi közzül talám nem fognac javallani, esedbe veheted mindazáltal, hogy mind azoktól, kic az Istenec Fiát különbben nem, hanem czac az testben esmeric, hogy ha közelb fogsi hozzájoc, megengedtetie, hogy ő semmi nem egyéb módon Isten Fia, hanem hogy az Szűz nec méhében izent lélektől fogantatott legyen. Az minemü hazug czaczogások az Manichæusoc izrenec régenten; hogy az Adamnac lelke az Istenec állatságából vagy valóságából fármazott legyen, és így annak egy foltya, mert azt olvastac, hogy az Isten az Adamban élő lehellerett fuvallot. Mert egyedül czac az Fia nevet kapjac, es azt olly mardosva tarttuc, hogy az természetekben semmi különbséget meg nem hagy-nac, hanem nagy zurzavarral kiáltnac, az ember Christus Istenec Fia, mivel hogy az ő emberi természetie sient az Isteniöl fülettetett. Illyen módon az öröktől fogva való fületés, az mellytől az Irás más helyen szól, semmivé tetetic, és midön az Közbenjáróról vagy on az só, az Christusnac Isteni természetie, kimarad, avagy pedig az ő emberi természetie helyett valami tüntetés állattatic. Használhatna jóllehet, hogyha az Servetusnac temerdec ördögi sientény vestetése, az mellyeck elmagát és némellyeket megbüvült és megbóditott, megtzáfoltatnanc, (hogy ez egy példa által az Keresztényen olvasó

Gen. 2. v. 7.

Prov. 8. v. 23.
Eccl. 24.
v. 14.

mégintetné és az értelmes mértékletességre indítatné) de nem tartom
 fiúkégségnek, mivel hogy azt én más könyvben czelekedtem meg. Ez mind-
 azonáltal az summája, hogy; Az Istennek Fia kezdetben, valami első
 gondolat avagy elábrázolás volt, és még akkoron egy olly emberré rendel-
 tetet, az melly valóságos képe lenne az Istennek. Az Ige helyett, az melly
 (az mint s. Ianos mondgya) mindenkoron igaz Isten volt, ez nyomoróc
 galád, czac valami külső tündöklést esmér lenni. Es azt mondgya, hogy az
 volt az örök születés, hogy ez akarat kezdetétől fogván volt az Istenben, ho-
 gy Fiat súlydön, az melly akarat az teremtésben czelekedettelis kimutatta
 magát, és ezenközben ösvekeveti az Lelket az Igével, mivel hogy az Isten
 az láthatatlan Igét és Lelket, testé és Lelecké öslatta és reffeltette, Végeze-
 re az Christuſnac ábrázolása, születés helyett vagy on nála, az pedig, az ki
 akkoron, példázat által jegyeztetett Fiu volt, az született végre östán (u-
 gymondó) az Ige által, az mellyet ő Mag gyanánt tart. Ez illyen esélyős
 költeményből az következé, hogy az disznoc és az ebec finte ugy I-
 sten Fiai volnának, mivel hogy azoc az ő értelme szerint, az Isten igejének e-
 redet szerint való magvából teremtettense. Noha pedig az Christust három
 teremtetlen elementomokból töldozza ösve, az mellynek ő nála annyit
 kellyen tenni, mint az Istennek állattyaól születteni, mindazáltal ugy köl-
 ti elsőfűlöttnec lenni az teremtetett állatoc között, hogy az köveknec is az
 ő módgyoc szerint, finte azon Isteni állatságoc és valóságos Istenlegék le-
 gyen. Hogy pedig ne láttaséc ollynac, mintha az Christust az ő Istenségétől
 meg akarná östani, azt tanította, hogy annac teste, az Istennek tulaydon va-
 loságából való volt legyen, és az Ige, az Istennek testé való változásából
 lott emberré. Mivel hogy illyen módon, Christust, ugy mint Istennek fiát
 nem foghattya, annac teste az Isteni valóságból származott legyen, és isme-
 gint Istenségé változzéc: és így tellyeséggel elrontya az Igenec öröcké
 való személyét, es elvoná tölunc az Davidnac Fiát, az melly minékünc
 megváltóul volt megigérve. Jollehet gyakorta előhossa azt, hogy az Fiu
 az Istentől született legyen elevemegtudas, és elválás által, végre pedig
 emberré az materiából, az melly materia kezdetül fogva láttatott és tün-
 dököltt legyen az Istennél az három elementomokban; az melly östán ki-
 mutatta magát az Világnac első világosságában, az ködben, és az tüzes
 ösflopban. Soc idő telné belé, hogy ha előfámlálnóc, melly rutveszettül el-
 lenkezzéc mindun talan önnön magával. Ez rövid summából esekbe vé-
 hetic az értelmes Olvasoc, hogy azon igyekezzéc ez fertelmes eb, hogy az
 ő ördögi csalárdkodásával, az idvőségnec minden reménségét tellyeség-
 gel eltöröllye, Mertha, az test az Istenségő maga volna, tehát nem volna tő-
 ploma az Istenségnek, Nemis lehet fenki az mi megváltonc, az ki nem az
 Abra-

Abrahamnac és Davidnac magvából származott, és teste szerint igaz ember-
 ré nem lott. Elfordultól czelekedése abbanis, hogy s. Ianosnac ez savaít, hogy
 Az ige teste fött az ő tévölgésének otalmazására voná. Mert az miképpen
 hogy ez ő savaít az Nestorius tévölgésével ellenkezé, azonképpen az En-
 tycheſnec Istentelen költeményét, az mellyet Servetus ismet nyonnan elő-
 hozott, egyfálné sem segític, mivel hogy semmi nem volt egyéb az Evange-
 listánac händéka, hanem hogy megmutallá és megerősítte az egy személy-
 ben való két természetet.

TIZEN ÖT ÖD IC RESZ.

*Hogy megtudgyuc mire küldetett Christus az Atyától, és mit hozott legyen minékünc, ö
 benne kivált képpen három dolgot kell meggondolnunc, Profetai tisztit,
 Királyságát, és Papságát.*

Igazán mondgya s. Agoston, hogy noha diczednek az Eretnekek az Enchir. ad
Laur. cap. 54.
 Christus nevével, de mindazáltal az, ő nékiec ugyan nem köz fundamen-
 tomoc az hiveckel, hanem czac az Anya sient Egyháznac talaydona. Mert
 ha ember valóban meggondollya, miczoda tartozzéc az Christusra, tehát
 az Christus czac névvel találatic ő náloc, voltaképpen pedig távol vagy on
 tölloc. Az mostani időben is ezen az állapot. Mert noha az Papisáknac
 mindenkoron sájokban forog, hogy az Istennek Fia legyen ez világnac
 Idvözítője: mindazonáltal mivel hogy az üreſs névvel elégeſnec meg, és
 azt az ő erejétől és munkálkodásátul megfosztác, jól illic reájoc az s. Pal- Col. 2. v. 19.
 nac mondása, hogy az Fő ő náloc ninczen. Annakokaért, hagy az hüt, az
 Christusban az idvőségnec erős fundamentomat talállya, és ő benne ny-
 ughalséc meg, ez fundamentomat kell előfer vetni, tudnillic hogy az á tist
 az melly, mydön ő ez világra jöne, az Atyától ő reabizatott, három résék-
 ből állyon. Mert ő minékünc nem czac Profetaul, hanem Királyul és Pa-
 pulis adatott. Jollehet abbanis kevés hasznunc lenne, hogy ha czac az ne-
 veket tudnóc, hogy ha azokra annac bizonyos esmerétiis nem érkeznéc,
 hogy hová legyenec azoc igazitva, és mire fogállyanac minékünc. Mert
 finte ezen nevec az Papiságban gyakran neveztetnec, de igen hidegen,
 és mayd semmi gyümölcznélkül, mert nem tudgya ott az ember, hogy ez
 nevezetec közül mit foglallyon mindenic magában. Megmondta azt
 ennekelőtte, hogy, Noha az Isten az ő népét az idvőségre való fiúkégsé-
 tudomannélkül soha nem hadta, holott nékiec mindenkoron egy profeta
 urán ottan mást küldött; mindazáltal az Isten felő sivec ezt bizonynal el-
 hittéc magokban, hogy az Messiaſnac eljövetelekor, kellene östán az el-

meretnec tellyes vilagságát reménlem: és ez az értelem még az Samaritanusokigis elhatott volt, az kiknec noha igaz hitoc akkor még soha nem volt, az mint ez megtettic az Samaritana afsonnac befédéből; Midon az Messias eljövend, megtrant minket mindenekre, Es ezt az Sidokis nem czac egyigyuen vortec igy magoc elméjében, hanem az mint az profeták által tanitattanac, ugy hittéc. Az többi között, igen szép az Esaiátnac mondása; Imé az nemzetségeknec bizonságul adtam ötet az népeknec vezérül és tanító mesterül, olyan modon tudniillic, az mint más helyen Angyalnac, és az Isten nagy és titkos Tanácánac kimagyarázójánac nevezte. Annakokaért midon az Apastal, az Evangeliumi tudománnac tellyes voltát diczervén azt mondgya; hogy az Isten régenten az Atyaknak gyakorja és sokképpen állott az Profetac által, ezt mindgyarást utánna teszi, hogy végezetre ezekben az napokban mivelünc állt legyen az ő szerelmes Fia által. Mivelhogy pedig minden Profetáknac tistec ez volt, hogy az anya sent Egyházat az reménségben megtartsác, és nem kevesbé erőstítékis az Közbenjárónac eljöveteleig: azért olvassuc, hogy az hivec az ő elfelnyedésekben panafolkodtanac, hogy őce z rendferrint valo jótéteménytől megfosztattanac legyen: Az mi jeleinket nem láttyuc, és ninczen mi közöttünc profeta, ninczen immáran semmi megértő jelen! Mikor pedig az Christus immár nem messze volna, az Danielnec bizonyos idő határozatott, az látátnac és az jövendölésnec megpeczetelésére, nem czac azert, hogy az, az jövendölésnec az mellyről akkor ott az fő volt, bizonyos méltosága lenne, hanem hogy az hivec annyival örömesben szenvedoc lennec, midon egy ideig magokat látátnac profetáktul megfosztatni, mivelhogy tudnác azt hogy minden jelenségeknec eltellyesedése és utolsó bérekefésé immáran jelen volna.

2. Továbba eztis esünkbe kell vennünc, hogy az Christufnac nevezeti, ez három tistekre nézzen. Mert tudgyuc azt, hogy az Törvény alatt, az profetác, Papoc, és királyoc kenettenc sent Olayjal meg. Az honnét imez igen meghirhedett Messias, az az Megkenetett, nevezetis volt az Közbenjárónac adattarván. Noha pedig megvallom azt, hogy az királyságra nézve, és annac bizonyos okáért nevezetett legyen kiváltképen Messiasnac, az mint azt másuttis megmutattam, mindazonáltal az Profetai és Papi kenetis megtartya az ő grádiczat, és semmiképpen nem kell elmulatnüc. Az mi az profetai kenetet illeti, az nyilván megemlítettic Esaias Profetánál, holott Christus így szól: Az Ur Istenec Lelke vagy on én raytam, azért kent meg engemet az Ur, hogy az felideknec Evangeliumot prädikállyac és megsegítsem az törödelmes sivüeket, megfabadulast hirdesséc az foglyoknac, hogy az Ur jókedvéneceftendejét kikiáltanám, &c. Im láttyuc azt, hogy

Ioh. 4. v. 25.

Esa. 55. v. 4.
Esa. 9. v. 6.

Heb. 1. v. 1.

Psal. 74. v. 0.

Dan. 9. v. 24.

Esa. 61. v. 1.

azt, hogy az Léleckel volt megkenetettvén, hogy ő kiáltója és bizonsága lenne az Atya kegyelménec, és nem az közönséges szokás szerint pedig. Mert az töb Tanítóktól, az kik hasonlótistec vifeltéc, megválastic. Es ismét esébe kell embernec venni, hogy ő az megkenetettést nem czac ő magaért vortec legyen el, hogy ő tanító lenne, hanem az ő egész testeértis, hogy az Evangeliumac süntelen tartó prädikáltatásában az kegyelemnec lelkeis megmaradna. Mindazáltal ugyan erőssen megáll azért az, hogy ezzel az tudománnac tellyes voltával, az mellyet ő hozott, minden profeciaknac vége fereztetett, úgyhogy az Christufnac bezületit kissebitic mind azoc, az kik az Evangeliummal meg nem elégednec, és az hoz valamit egyebet foldonzac. Mert az a főzat, az melly mennyekből zengeni hallatott; Ez az én szerelmes fiam, ezt halgassátoc, mindeneken sokkal fellyül emeltetett. Annakutánna ez a kenet, az főről az tagokra folyott, az mint Ioél által elő megmondott volt: Az ti fiaitoc jövendőt mondanac, és az ti Ioel. 2. v. 28. leányitoc látásokat látnac, &c. Hogy pedig sent Pal azt mondgya, hogy Christus minékünc bölcseségünkre adatott; ismét másutt; hogy ő benne legyenec az Bölcséségnec és esmeretnec minden kinczei elrejtelve, annac valami kevésséül külömb értelemre vagy on, tudniillic, hogy ő kivölötte semmi hasznos esmeret ninczen, és valakic hit által megismeric, minemü legyen ő, azoc mennyei jóknac minden tellyeséget megfogtác és megértettéc. Ezen okon írja más helyütt, Mert nem tartom azt magam felől, hogy en valamit tudnéc, hanem egyedül az Iesus Christust, azt pedig az ki megfessitetett: Az melly bizonyára merő igazságis, mivelhogy nem illic, hogy ember az Evangeliumnac egyigyü tudománya mellől ellépjéc. Es arra igazitott főképpen az Christufon való profetai tist, hogy megtudgyuc azt, hogy annac az Tudománnac summájában, az mellyre ő minket tanított, minden részei befoglalván legyenec az tökéletes bölcséségnec.

3. Im már az Christus királyságára megyec, az mellyről hiába leszen az fő, hogy ha az olvasoc elő meg nem intetnec affelől, hogy annac Lelki módgya legyen. Mert egyedül czac onnét veheti ember esébe, mire állgallyon az, és mit használlyon, és egy sommába, melly hatalmas és melly állandó legyen az. Az öröcké valóság pedig, az mellyet az Angyal, Daniel ptofetánál az Christus személyenec tulaydonit, azt Lukacz Evangelistánál az Angyal méltán az népnek idvöségére szabja. Kétfele pedig ezis. Az elsőül kell érteni az mi az Soltárban mondatic: Egy szer megesküttem Davidnac az én fenségemre, és nem hazudom meg az ő neki tött igéretemet, az ő magvánac mindöröcké meg kell maradni, és az ő királyi széki én előttem leszen mint az nap, és mint az hold, megmarad mind öröcké tökelle-

Matth. 3. v. 17

Ioel. 2. v. 28.

1. Cor. 1. v. 30.
Col. 2. v. 3.

1. Cor. 2. v. 2.

Dan. 2. v. 44.
Luc. 1. v. 31.
Psal. 89. v. 36.
37. 38.

tökellertes bizonság az egekben. Mért mindenkétségnélkül azt igéri az Ur Isten azon az helyen, hogy ő az ő fiának keze által, örök igazgatója és otal mazója akar lenni az ő Anya fent Egy házának. Mert ez jóvendőléfnec igasága, sohol egyebütt nem, hanem az Christusban találtatic meg, mivel-hogy Salomon halála után, az kiralyi országnac méltósága ottan hamar nagy réfént leromlott, és az David házának gyalazattyával egy közép ferü köz emberre szállott. Annakutánna ostan hova tovább mind inkább megkissébedett, miglen végezetre fégyennel és gyalazattal lenne vége. Ez az értelme az Elías czudakozásánakis: Kiczoda befélhetné meg az ő nemzetségét! Mért midőn azt mondgya, hogy az Christus az ő halála után ismeg feltámadna hofsu ideig való életre, azt az ő tagaival őfve foglalya: Annakokaért valamikor azt hallyc, hogy az Christusnac öröcké való hatalom adatic, megemlekezzünc arról, hogy azzal az anya fent Egyháznac öröcké való állandósága állatatséc és bizonyaligerte'séc: Hogy az, az ő focnyo mórúságos változást alati, az mellyel fiúntelenül nyomorgattatic, és hogy az nehéz és rettenetes indulásockal, az mellyektül kimulással és eltöröltetessél fenyegettetie, mindazáltal ugyá egyenesen megállyon. Ecképpen midőn David az ellenség nec vakmerő bátorságát neveti, az kic az Istennec és az Christu fnac igáját el akarjac faggatni, és azt mondgya, hogy az Kiralyoc és az népec hiába zugolódnac, mivelhogy az, az ki mennyekbélakozic, elég hatalmas, az ő vakmerősége nec megrontására; az anya fent Egyháznac öröcké való megtartása felől az hiveket bizonyosá téven, azzal mindenkoron jó remésségge akarja őket vidámitatni, valamikor látandgyac hogy az Ecclesia keményen nyomorgattatic. Azonképpen midőn más helyen, azt mondgya az Istennec képében, úgy az én jobbmra, miglen az te ellenségedet, sámoly fékül tefem lábada alá; intést tefen arról, akar melly foc és melly hatalmas ellenségedet esküdgyenekis őfve az Ecclesia nac megostromlására, de ugyan ninczen arra elégséges hatalmoc, hogy azt az Istennec elváltoztathatatlan végezését telbonthassac, az mellyel az ő Fiát öröcké való kirallyá rendelte. Ebből az következc, hogy lehetetlen dolog az, hogy az ördög, mind ez egész világ kéfületivelis, eltörölhesse az anya fent Egyházat, az melly az Christu fnac öröcké való kiralyi fékin fondaltatott és éppitetett. Az mi pedig külön minden hiveket kíváltképpé illett, finte ezen öröcké való állandósága által az Christus országnac, inditatséc kiki minden, és vidámitatséc az megígért halhatatlanságnac remésségére. Mért az mi földi és ez világból való, láttyc, hogy az czac ideig való, sőt elmulandóis. Annakokaért hogy Christus az mi remésségünket mennyekbél emellye fel, azt mondgya: hogy az ő országa nem ez világbot vagy on, Utolfor, mihelt valaki azt hallya, hogy az Christus országa lelki legyen,

Esa. 53. v. 8.

Psal. 2. v. 34.

Esa. 120. v. 1.

Ioh. 18. v. 36.

legyen, ez ige által felinditaván, általverekedgyéc az jó élet nec remésségére, és hogy mostan az Christu fnac keze által megotalmazatic, ez ő kegyelménec tellyes gyümölcsét az jóvendővilágban várja el.

4. Hogy azt mondóc, hogy az Christus országnac erejét és hasnát különben meg nem érezhettyüc és el nem foghattyuc, hanem ha azt Lelki országnac esmerjüc lenni, az innétis eléggé nyilván vagy on, hogy midőn egefé életünkben az kerést alatt kellyen hartzolnunc, az mi állapotunc igen kemény és fáradságos legyen. Mit használna azért minékünc, ez mennyei kiraly birodalma alá gyüy tetnunc, hogy ha ez kegyelmec gyümölcze, ez idő ferint való életnél küllyeb nem terjedne? Meg kell azén azt tudnunc, hogy az melly bódogság minékünc az Christusban ígertetic, nem áll ez élet nec külső jó állapottyában, az minemü az, midőn orvendetes és nyugodalmas életben élünc, foc jószágink marháink vadnac, minden kártul, artalomtól bátorságoc vagy unc, az gyönyörűségben, az mint az test nec tetzic, ugy usunc; hanem hogy az Christu fnac ígerteti tulaydonságképpen az mennyei örök életre néz nec. Az miképpen pedig, ez világon akarmelly nép nec bódog állapottya egy réfént az mindenféle jóckal való bővelkedésben áll, és az tartománynac közönséges belső békeségében; egy réfént az erősten való elbirásban, hogy az külső hatalom ellen megotalmazatséc: Azonképpen az Christus is meggazdagittya az őveit mindenféle jóckal, az mellye az ő lelkének örök idvőségekre fékségefec; hatalmas felöltözteri őket, hogy győzhetetlenül megálhassac az ő Lelki ellensége nec minden ostromlást ellen. Innen esünkben vehettyüc hogy minékünc regnallyon inkább jónkra hogy nem mint ő maganac, akar azt belsőképpen czelekedgye, akar pedig külsőképpen. Hogy tudniillic midőn az szent Lélek nec ajándékával, az mellyektül természetünc ferint igen üresséc vagy unc, az mint az Isten minékünc hasnunkra lenni tudgya, minket bétöltend, az Szent Lélek nec ez illyen első fengéjéből megérezzüc, hogy mi az Istennel igazán őfve köttettünc, az tökéletes bódogságnac ő benne való elnyerésére: Másodfor hogy annak az lélek nec erejével magunkat vigasztalván és batoritván, ne kérelkedgyünc abban, hogy végezetre az ördög ellen, ez világ és minden gonos ellen győzödelmet és diadalmat nevennenc. Ide néz az Christu fnac az Phariseusoc ellen való feleletis: Luc. 17. v. 21. Mivelhogy az Istennec országa belsőképpen vagy on mi bennünc, nem jó külső és tapasztalható láttatossággal. Mért hihető dolog, hogy midőn ő magát olly Királnac jelentené az melly alatt az Istennec nagy áldását kellene reménleni; hogy őtet czüfolásképpen kérdettéc legyen, hogy az ő zimmerét előhoznája és megmutatná. ő pedig, hogy az Istennec országát ne keresnécbolond módra, az külső pompáságban (mert annélkülis illetinél

Rom. 14.
v. 17.

haylandóbbac voltanac az földi dolgokra) az önnön magoc lelkek elne-
retiben hadgya hogy mennyenec, és hogy ott kereséc azt, mivelhogy az
Istennec orfága, Igátság, békeség és öröm az szent Lélekben. Ebből rö-
videden azt tanulyc meg, mi hafnot hozzon mi nekünc az Christusnac
orfága. Mért mivelhogy nem földi avagy testi, hogy romiandoságnac
vólna alája vettetvén hanem lelki orfág, és kirátság, félyeb vonson azért
minket és bévifen az öröc életre, hogy ezmi életünket, az nyomoruságok-
ban, éhségben, hévségben, hidegben, és minden egyeb nyavalyákban
békeséges türeffel rölsüc el, ez egy vigasztalással megerősödven és meg-
nyugodván, hogy minket az mi királyunc sóha ugy el nem hagy, hogy mi-
nekünc az mi fiükségünkben segítségül ne jönc, miglen az mi hartzainkat
elvégezvén, ő tőle az diadalomra behivattarünc. Mert ez az ő regnálása-
nac módgya, hogy mivelünc közöllye, az mit az Atyától vött. Mivelhogy a-
zért immar minket az ő hatalmával felöltöztet és felfegyverkezter, tífte-
tességgel és diczóséggel ékesít, soe jockal bővelkötter, innen elég dicze-
kedéste való okainc vadnac: Sőt még ez bizodalommalis megerősítterünc
hogy rettenéfnélkül viaskodgyunc az ördög, bün, és halál ellen. Végeze-
tre hogy mi az ő igátságában felöltöztetvén, ezvilágnac minden fidalmat
és teánc hánt gyalázattyát bátran meggyözhefüc: és az miképpen hogy ő
minket az ő ajándékival bővségeffen megtölt, azonképpen miis gyümöl-
czöt teremtsünc az ő diczétire és tíftelességére.

5 Annakokaért nem az, az ő királyi kenetteréfe adaric mi előnkbe,
az melly ugymint olayból és egyeb fűberfamból volt kéfítetve, hanem Isté-
kene tette nec neveztetit ő, azért hogy az bölczeség nec, értelem nec, taná-
cznac, hatalom nac, és az vigórom nec olayja, az mellyel az soltar mondgya,
hogy ő megkenettetett legyen az ő társainac felötte. Mert ha ez jeles főb-
ség ő nála nem vólna, mi mindnyájan fegény nyavalyás éhhel holt embe-
rec vólnanc. Mert (az mint megmondarott) nem ő magáért volt olly bővsé-
geffen megajándekoztatván, hanem hogy az éhezöket és az élfaradtakat
az ő bővségével betölteneje. Mert az miképpen az Atyáról mondaric; ho-
gy az Fiunac nem mérték fétint adta legyen az lelket, azonképpen ez az o-
kis nyilván és magyarán ki módaric, hogy mi mindnyájan az ő bővségéből
vegyünc kegyelmet kegyelemért. Ez kütföböl fűrmazic az bővséges aján-
déc, az mellyet fent Pál megemlit, az melly által az hivek nec az kegyelem
külömbkülömbképpé östátic ki, az Christusnac ajándekmértéke ferint.
Ezekből eléggé megbizonyítatic, az mit mondaric, hogy az Christusnac
orfága az Lélekben állyon, nem ez világi jóllákasban és pompáságban: és
hogy azért ez világtól buczút kellyé vennünc, hogy abbán réffesec legyünc.
Az megemliteti Lelki kenet pedig, látható külső jegybenis megmutatta
magát.

Efsai. 11. v. 2.

Pfal. 45. v. 8.

Ioh. 3. v. 34.

Ioh. 1. v. 16.

Eph. 4. v. 7.

magát az Christus keresétségeben, midön az szent Lélec ő rayta megnyu-
gott az galamb képeben. Az sem uyság pedig, és nemis illetlen, hogy az
Kenet nec igéjén, az fent Lélec az ő ajándékival egyetembe jelentéséc és
értéséc: Mert ninczen egyébünnet az mi erönc; kiváltképpen az mi néz az
mennyei életre, czac egy czepnyi erö sinczen mi bennünc kulömben, hané
ha az fent Lélec czepegteti azt mi belénc, az melly az Christusban való la-
kásat kiváltképpé azért válastotta, hogy onnan bővségeffen folyánac ki
az mennyei gazdaságoc, az mellyeknélkül mi, ugy mint mi magunkban
mindenestől fogván fűkölködünc, és azonokra méltatlanok is vagyunc.
Annakokaért mivelhogy az hivek az ő Királyoknac erejevel felöltöztet-
vén, gyözhetetlenül megállanac, és annac lelki gazdagságit nagy bővségef-
fen bírjac, nem méltatlan mondaric Christiének nec s Keresétyének nec,
azaz, Kenetettek nec. Es hogy mi azt mondaric hogy az Christus orfága
öröcké való Orfág, annac ninczen ellene, az mit fent Pál egygyütt mond:
Ackor östán az Istennec és az Atyánac az orfágot kezéhez adgya és az Fiu-
is ő neki alája vettetvén léfen, hogy az Isten legyen minden mindenekben.
Mert semmit nem akar egyebet, hanem hogy az az Orfág, az tökéletes di-
czóség bé östán nem ugy fog gubernátatni, az mint mostan. Mert az Atya
minden hatalmat adott az Fiunac, hogy ő minket annac keze által igazgaf-
son, táplállyon és megtartson, az ő otalma alatt minket megörizzen, és mi-
nekünc minden segedelmét megmutassa. Annakokaért valamiglé még mi
az Istentől ez világon fűarandokban járunc, az Christus vagyon középben,
az ki minket lassanlassan az Istennel való tökéletes egyyelségbe vigyen. Es
bizonyára, hogy ő az ő Attyánac jobbján ül, finte annyi mint ha ő az Atyánac
Követéne avagy Helytartójnac mondaric, az melly nec kezében állana
ez királyi orfágnac minden birodalma. Mert az Isten ez által az esköz által
akar mi raytunc uralkodni hogy az ő Fiánac fűemélyében legyen Királlya
és otalmazója az ő anya fent Egyházánac, az mint ezt fent Pál is magyaráz-
za első réffében az Ephesus béliekhöz: Hogy az Atyánac jobjára helyhez-
tetett legyen, hogy ő legyen feje az anya fent Egyháznac, az melly az ő te-
ste. Azzal sem akar ő egyebet, az mit más helyütt tanit: hogy Christusnac
olly névadatort legyen, az melly minden neveknél félyeb való legyen ho-
gy az Iesusnac nevében minden térdöc meghajollyanac, és minden nyel-
vec megvallyác; hogy ő az ő Attyánac diczóségére legyen. Mert ez igécke-
lis olly tendit mutattya meg minékünc az Christus orfágánac, az melly ez
mi jelen való erötenségünkben minékünc fiükséges. Es így igazán
rekefti fent Pál, Hogy ackor östán az Isten önnön maga által léfen egy-
etlen egy Feie az anya fent Egyháznac, azért mért ackoron az Christus
az anya fent Egyháznac otalmazásában való tífut véghöz vitte.

Ioh. 1. v. 32.
Luc. 3. v. 22.1. Cor. 15. v.
24. 28.

Eph. 1. u. 22.

Phil. 2. v. 9.

Illyen ockal nevezi őtet az Iras mindenűt U-nac, mivelhogy az Atya illyen formán adta őtet mi elönkben, hogy ő annac általa uralkodnéc. Mert noha fóc Uraságoc vadnac ez világon, de mi nekünc ugyan czac egy Isten Atyánc vagy on, az mellyből mindenec, és mi ő benne, és egy Christus U-unc vagy on, az melly által mindenec, és mi ő általa vagy unc, ugy mond Szent Pal. Az mellyből azért könyü megérteni, hogy finte ő azaz Isten, az melly az Esaias fájja által azt mondotta, hogy ő az Anyafent Egyháznac királya és Törvényferz ője. Mert noha mindenűt az ő Atya jóréteményi- nec és ajándékánac nevezi, az mi hatalma ő neki vagy on: de ezzel ugyan nem jelent semmit egyebet, hanem hogy ő Isteni Felséges diczóságban és hatalomban regnályon. Mivelhogy azért vörte fel az Közbenjárónac fémélyét, hogy az ő Atyánac kebeléből, és az megfoghatatlan diczóság- ból magát lebozárván, mihozzánc közelitene. Annyival illendőb azért, hogy miis mindnyájan, egyenlő elmével, ő hozzá való engedelmségre kéfűsűc magunkat, és legnagyobb örvendetességgel az mi egész életünket az ő kedvére és akarattára igazítsuc és rendellyuc. Mért az miképpen ho- gy ő egy fersmind Királya és Páftora az hiveknec az kie őnekie örömeft alája adgyác kéfű engedelmségre magokat: Azonképpen hallýuc ez ellen- ben hogy ő egy vas páltzátis vífellyen, az mellyel ő megtörjön és megron- tson minden engedetlen kemény nyakuakat, mint egy fazekafnac czere- peit. Hallýuc aztis hogy ő Itelőjelesen az pogányoknac, hogy ő az földnec fínét bétöltse hólt restekkel, és minden magáságot, az melly ő ellene va- gyon, az földhöz verjen. Ennec ez mánaponnislatatnac némelly példái, de az ő rókelletés teulycsége az utolsó itéletben mutatatic meg, az melly tu- laydonságképpen, az ő orfágánac utolsó dolgánakis mondathatic.

6 Immar az Papságról rövideden azt kell embernec ešébe venni, hogy annac zéllya és hafna ez, hogy Christus olly tífűta és maculanelkül való Közbenjáró legyen, melly az ő fenttségével az Istent minekűnc megé- geftellye. De mivelhogy az igaz átoc, azhozzá menetelt megakadékozza, és az Isten ugy mint itelő biró, mi reánc haragfűc, hogy az Pap minékűnc az kegyelmet ísmeg helyére hozzná, és az Istennec haragját leczendefitené, fűkfűg volt hogy engeftelő áldozat járulna közbe. Annakokaert, hogy Christus ez tífűtet bétöltene, áldozattal kellett előjárulni. Mért az Törvé- nyalatt sem volt megengedve az Pápoknac, hogy vérnélkül mennénc bé az sanctuariumban, hogy tudnác meg azt az hivec hogy noha az Pap főfő- lóul és kérlelőül rendelterett volna, de az Isten ugyan nem engefteltetnéc azért meg, hanemha előb az bűn megfizettetnéc. Az melly dologról az A- pastal bővséggel fűl az Sidokhoz írott Levelben, az hetedic caputtol fogva mayd mind az tizediknec végeig. Summája mindazáltal ez: Az Papságnac tífűte-

tífűtsége egyedül czac az Christusna tartózik, mivelhogy az ő halálánac áldozattával, az mi bűneinknec adóságot eltöröltte, és eleget tött az mi bűneinkért. Melly drága értékű dolog legyen pedig ez, megintertűnc arra Pfal. 110. v. 4. az Istennec felséges eskűvéséből, az melly uylott, hogy azt az Isten főha öröcké meg nem bánya, Te vagy az öröké való Pap, Melchisedeknec ren- di fűerint. Mért minden kétségnélkül az hitnec azt az főb ágazattát akar- ta megerősítűni az mellyben tudnác hogy kiváltképpen való réfe állana az mi idvőségűnknc. Mért, az mint megmondottuc, sem magunknac, sem könyörgésűnknc az Istenhöz meneteli nem lehet, hanem mineku- táóna az pap az mi bűneinket megtífűtván, minket megfentelend, és mi- nekűnc meg nyeri azt az kegyel met, az mellytűl minket eltűlt az mi hamis- ságűnc és vétkeinknec tífűtaralansága. Illyen módon láttýuc azért hogy az Christus halálától kellyen mmekűnc elkezdettűnc, hogy az ő Papságánac ereje és hafna mi reánkis elűarmazzéc. Következt ebből, hogy ő öröcké- való főfőlo legyen, az kinec etedezeséert és kedvéert kedvelláz Isten minket. Es innen témad ofűrán nem czac az könyörgéűnc való bizodalóm, hanem az Isten felőknc Lelki esmeretűkben békeség és czendesség: mi- dőnc az Istennec Atyai engedelmségében megnyűgofűnac, bizonnýal el- hiven azt, hogy mind kedves legyen az ő nálá, valami ez Közbenjáró által megfenteltetett. Midőnc pedig az Törvény alatt az Isten azt hatta volt meg hogy ő neki barmockal áldozzanac, amac más és uy módgya volt az Christusban, tudniillíc hogy finte ezen, az ki Pap volna, egy fersmind áldo- zatis lenne. Mért sem egyéb illendő elégtétel az bűnőkert nem találtatha- rött; sem né volt fenki olly nagy tífűtségre méltó, az ki az ő eggyetlen egy Fiát az Atyánac feláldozná. Immar pedig az papi tífűtet vífeli Christus, és czelékedettelis bétölti azt, nem czac hogy az Atyát mi hozzánc való kegy- el emre és jóakaratta hozza azt az ő halálával mind öröckön öröcké meg- engeztelven, hanem hogy ennec az nagy tífűtségűnc tarsafágata és köz- léseré minketis felvenne. Mért noha mi magunkban megfentetűtűtűc va- gyűnc, mindazáltal ő benne ugyan Pápoc vagyűnc, és mimagunkat és min- denűnk feláldozuc az Istennec, és bizvast bémegyűnc az mennyei San- ctuariumba hogy az mi Könyörgéűnc és diczerei áldozatűnc kedvesűc, és jó illatt gyanánt legyenec az Istennec fűnc előtt. Es ennyire terjed ki az Apoc. 1. v. 6. Christusnac ez mondása: ő éretűc fűntelem én meg magamat: mért mi az ő fűnttségűvel meghintűrvén és megöntűrvén midőnc minket véle eggyűtt az Atyánac feláldozott, (kicezen kívül bűzhötűc vagyűnc az Isten előtt) immaran ugy mint fűpűfűtűc, sőt mint fűntségűc olly kedvesűc és kelle. 1oh. 17. v. 19. metelűc vagyűnc ő neki. Ide tartozic az Daniel profétatul megemlűtűc i-

geret az sanctuariumnac megkeneréséről az megváltonac eljövételire. Mert esünkbe kell vennünk, hogy ott, ez álelki kenet, annac az melly akkor fokott lenni és mint egy árnyékozás volt, ennek ellenébe tételség. Mintha azt akarná az Angyal mondani: Hogy az példázatoc és az árnyékok elmulnac, és az Christus semellyében lenne az Papságnac az ő világos és valóságos igasága. Annyival átkozotrabb azért azoknac költeményec, az kic az Christus Papságával meg nem elégedvén, magokar bémerfic vetni, az Christunac feláldozására. Az mellyet minden nap megpróbálnac az Papistáságban, midőn Christust az ő Miséjekben az bünökért való megfizetés gyanánt akarjác feláldozni.

TIZENHATODIC RESZ.

Mint töleotte legyen bé Christus az Megváltónac tistit, hogy minékünc az idvőséget megkerzené: Holott az ő Haláláról, Feltámadásáról és menybe menéséről lehen tanítás.

Az mellyeket ez ideig az Christustól tanítáfunkban mondottunc, mind azoknac imez egy tzélra kell értetniec, hogy mi, ugymint magunkbá kárhoztac, megholtac és elvesztac, az igaságot, az megváltásot, az életeret és az idvőséget ő benne keressüc: az miképpen tanítatunc kent Peter nec ez jeles szép mondasával: hogy, Nem adatott az emberek között egalatt más név, az melly által idvözüllyenec. Es ő neki az Iesus névis, nem közmódon, történetből, avagy az emberek szabad akarattyából adatott: hanem az Angyaltól, melly az magaságosnac végezésénec meghirdetője volt, ményekből hoztatott, ez melleje tött ockal egyetembe: mivelhogy az ő népének bünökből való megfabadítására és idvözítésére boczáttatott legyé. Az melly igékben esünkbe kell vennünk, az mit másurtis megemlítettunc, hogy az Megváltónac tistit ő teá azért bizatott volt, hogy minékünc idvözítőne lenne. Nem volt volna mind azáltal tellyes és egész az megváltás, hogy ha ő minket hűnetlenül mind az idvőségnec tzélyaiglan nem vezèrlene és igazgatna, Annakokaért mihelt mi czac valami kiczényben ő tole eltávozunkis, az idvőség lassán lassan elenyésic, az melly ő benne tellyeséggel áll: ugyhogy minden kegyelemtül kéf akarattyockal fosztác azok meg magokat, valakic ő véle meg nem elégesnec. Es méltó hogy az szent Bernardnac intése itt előhozattáséc: Hogy az Iesus név nem czac világság, hanem ételis legyen, és olly olayis, az mellynélkül az telkek nec minden eledele fíraz, és ásó, az mellynélkül izetlen marad minden,

Act. 4. v. 12.

Matth. 1. v. 21.

Luc. 1. v. 31.

Bern. in

Cāt. serm. 15.

den valami előhozatic, és végezetre méz az háyban, és szép gyönörüséges enc ki nota az fülekben, az szívben vigöröm, és egyfésmind orvosságis; és minden valamit ember disputal, ninczen semmi izi, hogy ha ez név ott nem hallattatic. De ez mellett forgalmatoson meg kell gondolni és fontolni, mint szerzetetett legyen meg minékünc ő toleaz idvöstég: hogy nem czac bizonytal elhidgyúc őtet annac megkerzőjénec lenni, hanem bévévén és elfogván mind azokat az mellyec az mi hitünk nec gyámolítására tartoznac, megveszünec és tölünec elhánnyunec mindeneket, az mellyec minket egy felé vagy más felé vonyhatnanc. Mert senki ugy ő magában nem fálhat, és valóban meg nem gondolhatya, ki legyen ő, hogy legottan meg ne érzenec, hogy ő neki haragos és gyűlölő istene legyen, és hogy annakokaért ő neki felotte igen fükséges legyen minden forgalmatosággal olly utról és esközről gondolkodni, az mellyel őtet megengesztelhesse, mivelhogy elégtételt kíván, nem valami köz bizonyosá tétel fükség erre. Mert az Istennec haragja, és az atoc mindenkor az bünösökön vagon addig, valamiglen őc az adóságból és az vétkecségből ki nem menekednec, az melly, mivelhogy igaz bito, nem hadgva az ő Törvényénec által hágását bün tetésnélkül, hanem mindenkor felfegyverkezvén vagon az bosszu állásra.

2 De minekelotte megfűeb lépne, együtt ezis meg kell lát nunc, hogy mint lehessen az illendő, hogy az Isten, az ki minket az ő irgalmasságával megelőzött, minekünc ellenségünec volt volna, miglen az Christus által minékünc megengeszteltetett. Mert mint adhatra volna minékünc az ő egyfűlött Fiában kivált képpen való zálogát az ő mi hozzanc való szerelménec, hogy ha mi hozzanc annakelotte merő kegyelemből jo akarattal nem volt volna? Mivelhogy azért ollynac láttzic, mintha valami ellenkezés volna benne: feytsüc meg ez kérdéftis. Mayd illyen módon fól az Irásban az Szent Lélec, hogy az Isten az emberek nec ellensége volt legyen, miglen azoc az Christus halála által kegyelembé vétetnénc; átkoztat voltanac, miglen az ő áldozattyával azoknac hamisságot el nem tistitatott: az Istentől el voltanac fakaftatván, miglen az ő teste által az Istennel való egyfűségbe ismét bé nem vétetnénc. Eze és ezekhez hasonló egyeb módóc az mi éttelmünkhöz igazitattanac és fabattanac, hogy mi annyival inkább megérthesüc, melly nyavalyás és melly nyomorult legyen az mi állapotunc az Christus kívül. Mert ha világos igével nyilván ki nem mondatnéc, hogy az Istennec haragja, bosszu állása, és az őroc halál az mi nyakunkon függett legyen, annál kevésbé, esmerenec meg, melly nyavalyáságos emberek volnanc mi, az Istennec irgalmasságanélkül, és az megváltásnec jó teteményét annyival kissébre beczülnéc. Példánac okaért; Hallya ezt valaki, Ha tégedet, az mikor

Rom. 5. v. 10.

Gal. 3. v. 10.

Col. 1. v. 2. 22

az mikor még bűnös volnál, az Isten gyűlölt volna, és teged az mint érdem-
 letted, elvetet volna, rettenetes véfedelem szállott volna rád; de mivelho-
 gy örömet és az ő felid engedelmségéből tégedet az ő kegyelmében
 megtartott, és nem engedte meg hogy te ő tole elfakaszta, tégedet il-
 lyen módon attul az nagy véfedelemtől megfabadított: megindul jóllehet
 rayta, és valami részből megismeré melly fokkal tartozzék az Istennek
 irgalmaságának. De hallja azt visontag, az mit az Irás tanít, hogy, Az
 bűn által az Isten ölel volt fakaszta, halálnak volt fia, az örök halálnak át-
 ka alá vetterett, az időiségnek minden reménségetül kirekesztett, min-
 den áldását az Istennek idegenné lótt, az öröknek talaydon rabja, volt az
 bűnnek igája alatt fogva tartatott, és végezetre rettenetes véfedelemre sen-
 tenciáztatott és itiltetett, és mostanis annac alája köteleztetett, itten az
 Christus főfőlöul és értefedezőül közbejárult, az büntetést magára vót-
 te, és megfenyvedte, az mellyet az Istennek igaz itéletből várnia kellett vol-
 na, azt az gonofit, az melly őket az Istennel gyűlöfsegsé tötte, az ő vére-
 vel eltöröltte; és ezzel az engesztelő áldozattal az Atya Istennek elég tété-
 rött legyen, és ő neki igazán bémutatott: Ez közbejáró által az ő haragja
 lezendéftetött; ilyen fundamentoma legyen az Istennek az embereckel
 szerzettbékességének, az mellyben ő álljó; ez kötésfel tartásféc meg az ő jó-
 akartatya mi hozzánk: Ezekből nem indolé annyival inkább meg az hiv
 ember az mennyivel világósban és nyilvánban eleibe adatic, és fímei elei-
 be mutattatic, minemü nagy véfedelemből ragattatott legyen ki: Egy sum-
 maba, mivelhogy az mi elmenc az életet az Istennek irgalmaságában, avagy
 nem foghattya eléggé meg, avagy illendő hálá adással nem veheti, hogy
 ha az Isten haragjától való felelem által és az örök haláltól való rettenés által
 előfíer le nem verettetic és el nem rémitetic. Igy tanitatunc azért az Isteni
 tudomány által, hogy mi az Christushelkül az Istent úgy láttyuc mayd mint
 ellenfegünk, és az ő kezét mintha véfedelmünkre felfegyverkeztetett;
 az ő jóvóltát pedig és Atyai fíerelmét egyedül czac az Christusban fog-
 juc el.

3 Es noha ez, az mi értelmünknek erőtlenségéhez képest mondatic il-
 lyen módon, de mindazáltal ugyan nem hamis azért. Mert az Isten, az ki
 az legfőb igazság, azt az igazságot, az mellyet mi bennünk lát, nem fíeretheti.
 Az vagyón azért mi bennünk mindnyájunkban, az mellyet méltán gyűlö-
 tetünk az Istentől. Annakokaért az mi remlott természetünkre néz-
 ve, és az mi innét következendő gonof és vissza fordult életünk fíerint,
 bizonyval mindnyajan az Istennek haragja és gyűlölése alatt vagyunc, az
 ő sine előtt vétkeféc, és az örök tűzre való kárhozarban fíletterünk. De
 mivelhogy az Isten, azt az mi övé mi bennünk, nem akarja elveszíni, talál
 még

még valamit, az mit az ő jóvóltáért fíeressen. Mert noha mi magunk vétke-
 ből vagyunc bűnösök, mindazáltal ugyan ő teremtet allati vagyunc: és no-
 ha mi az halált magunc nyakára vontuc; de ő minket ugyan az életre te-
 remtetett volt: Illyenképpen az ő merő és mi hozzánk ingyen való fíereteti-
 ből inditatic arra, hogy minket kegyelmébe vegyen. Minekutánna pedig
 fíüntelen való és megbékeltethetetlen visszavonyás legyen az igazság kö-
 zött és az hamiság között, minket addig mindenestől fogva hozzája nem
 vehet, valamig bűnös fen maradunc. Annakokaért, hogy minden visszavo-
 nyásnak okát eltörölven, minket magával tellyeséggel megbékeltessen,
 fíeme eleibe véfi azt az elég tételt, az melly az Christus Iesus halálában lett,
 és így minden mi bennünk való gonofit eltöröl, hogy mi igazak nac és fen-
 teknek láttassunc és találtassunc az ő sine előtt, kic annakelőtte tífítála-
 noc és fertelmefek vóltunc. Előlvót te annakokaért az Atya Ur Isten az ő
 fíeretetivel, az Christusban lótt megengesztetett. Sőt fíerre azért, hogy Ioh. 4. v. 19.
 minket annakelőtte fíeretett, engeszteltetett ofíran meg mi hozzánk. Mivel-
 hogy pedig mind addig bennünk marad az hamiság, az melly az Istennek
 haragját érdemli, valamig Christus az ő halálával nekünk fegedelmünkre
 nem jó, és ő előtte atkozott és kárhozarott: ninczen semmi igaz és alhata-
 tos egyefségunc az Istennek, hanemha az Christus egyeffit minket ő véle.
 Es annakokaért ha tellyeséggel bizonyosfoc akarunc abban lenni, hogy
 minékünk megengesztetett és kegyelmes Istenünk legyen, az illic mi hoz-
 zánk, hogy az mi fíemeinket egyedül czac az Christusra igazítsuc: az mint
 hogy bizonyval és vóltak éppen ő általa nyertjuc azt meg, hogy az mi bűne-
 ink nekünk ne talaydonitassanc, az mellyeknek nekünk tulaydonitása,
 véle hozza az Istennek haragját.

4 Es ezokért mondgya fíent Pál, hogy az a fíeretet, az mellyel minket Eph. 1. v. 4.
 az Isten ez világnak teremtése előtt fíeretett, az Christusban vólt legyő fon-
 daltatván. Nyilván való dolgoc ezec és az fíent Irással eggyez nec, és az mó-
 dáfoc igen fíepen illenec egymáshoz, az hól az mondatic, hogy az Isten az ő Ioh. 3. v. 16.
 fíeretetit mi hozzánk abban mutatta meg, hogy az ő egyfíülótt Fiát mi éret-
 tunc halálra adta, és hogy mindazáltal ugyan ellenségunc vólt, miglen az Rom. 5. v. 10.
 Christus halála által ífmet megengeszteltetett. Hogy pedig ez annyival híhe-
 tségesblehesfen azoknál, az kic az régi Ecclesiának bizonságit kíványac, Tra. in
 béhozom itt fíent Agostonnac egy mondasát az holott fíinte ezen tanita- Evang. Ioh. 10.
 tic: Az Istennek fíerelme, ugymond, megfoghatatlan és elváltozhatatlan.
 Mert ő nem ackor kezdett elsőben minket fíeretni; minekutánna az ő Fiá-
 nac vérevel megengeszteltettunc; hanem fíeretett minket minekelőtte ez
 világ teremtetett volna, hogy miis az ő egyfíülótt Fiába fiacká lennenc, mi-
 nekelőtte még valamit volnanc. Hogy azért az Christus halála által enge-

feltevének meg, nem úgy kell érteni, mintha minket az Isten azért békéltetett volna ő véle meg, hogy úgy kezdene ostán azokat szeretni, az kiket az előtt gyűlölt, hanem annak, az ki minket immáris szeretett, engedte meg, az mellyel mi az bűnnek miatta ellenségesek voltunk. Hogy ez így legyen az mint mondom, megbizonyította az Apostol: Ebben mutatta meg, ugymond, az ő szeretését mi hozzánk, hogy az Christus mi értünk megholt, mikor még ő ellenségi volnánk. Annak okáért volt rehat immár szerelme mi hozzánk, midőn még ellenségeskednénk is ő véle, az mi Istentelen gonos életünkkel. Czudálatosképpen azért, és isteni módon szeretett akitis minket, mihor gyűlölte. Mert gyűlölt minket, hogy olyaténoc nem volnánk, az mineműcké ő teremtett minket: és mivelhogy az mi hamiságunk, az ő munkáját mindenestől fogva el nem ronthatta, gyűlölhette mindenünkben az mit mi czelekedtünk, és szerethette azt, az mit ő csinált. Ez az ő Agoston szavai.

5 Immár midőn az kérdejük, miképpé vőtte legyő el Christus az Isten között és mi közöttünk való ellenségeskedést, az bűnöknek eltörlése által: és mint szerette meg az igazságot, az melly őtet mi hozzánk ísmét engedelmes és jó akarónkà tenné: erre közönségesen így felelhetni, hogy o ezt minékünk az ő engedelmeségének egész idejében szerette legyen meg az melly fent Pál bizonságával mutatott meg: Miképpen hogy egynek engedelmesége által, foka lottene bűnös öcké, azonképpen egynek engedelmesége által foka lottene igazac. Es bizonyára az megendéne okát, az melly által az törvenne átkátul megfabadulne, egyhelyen, az Christushac egész életére vonfa: Minekutánna eljött az időnek tellyesége, elbocázta az Isten az ő Fiat, ki a fionyi állattul született, és az törvény alá adta magát, hogy azokat az kik az törvény alatt volnának, megfabadítaná. Azonképpen az ő Kereszt ségebenis megmutatta, hogy egy része bétellyéc az igazságnac, mivelhogy az ő Attyanac paranczolattat engedelmesen véghez vitte. Végezetre, az őratólfogva, hogy szolgál ábrázott vőtt magára, elkezdette az mi váltáságunknak arrát megfizetni. Hogy pedig az Irasannyival világosban kimagyarazza az mi idvőségünknek modgyát, azt az Christus halálának tulajdonította: Es őnnön maga mondgya: hogy, ő az ő életet váltáságul adgya foka káért. Szent Pál azt tanította, hogy az mi bűneinkétt holt meg. Azt kiáltya keresztelő Janos: hogy azért jöt, hogy elvegye ez világnac bűneit, mivelhogy ő volna az Istennac báránya. Más helyenis azt tanította fent Pál, hogy mi kegyelemből igazítatunk meg: az megváltáság által, melly az Christusban vagyón, mivelhogy megengedte öüladatott előnkben az ő véreben.

Ísmet,

Ísmet, hogy mi igazacká teréttünk az ő véreben, és megengedte tettünk az ő halála által. Így ísmegint: hogy az Isten azt, az ki semmi bűnt nem tudott, bűnné tőtte, hogy mi Istennac igazsága lennénk ő benne. Nem fámlálom mind elő, mert végetlé registrom lenne, és még más helyenis kell többeket béhozni. Annak okáért az Apostali Credóban, jó rendel, az Christus születése után, az ő halálára és feltámadására megyen az szer, az holott az mi idvőségünknek tökéletes summája befoglaltatic. Mindazonáltal az ő engedelmeségének több része sem rekerített ki, az mellyet az ő életében eltrótt, az mint azt fent Pál kezdetűl fogva mind végege fent befoglallya, midőn azt mondgya, hogy magát megűresítette, szolgál ábrázatot vőtt magára, engedelmes volt az ő Attyanac mind halálig, sőt az Keresztán való halálig. Es bizonyára finte azon Christus halálában vagyón, az kiválképpen való kéfé és alázatos engedelmeség. Mert az ő áldozattya minékünk az igazságra semmit nem használt volna, hogy ha azt nem örömezt czelekedte volna. Annak okáért midőn az Ur Christus azt bizonyította, hogy ő az ő életét adgya az ő juháiért, azt nyilván hozzá teszi; hogy, az én életemet senki el nem veszi én tölem. Ezen értelemmel mondgya az Esaias proféta, hogy, ő úgy megnemult mint az bárány az nyiró előtt. Es az Evangéliomi hitoria befűllti, hogy őnnön maga eleikbe ment az vitézkenec, és az Pilatos eleibe állott, törvént hagyott magára tenni minden ellen tartás nélkül, és menedéckeresés nélkül. Ez jollehet nem lett tusakodás és haragnak, mert az mi erőtlenségünket vőtte magára, és az ő Attyához való engedelmeségnek ilyen módon kellett megbizonyítani. Es ez nem kicsiny jelensége volt az ő mihozzánk való kimondhatatlan szerelmének, hogy az halálnac olly ifonyu inségét és rőttegesét megfenyverte mi értünk, és ez illy nagy pokoli inség alatt, ugy mint magatis elfelettette, hogy minket segitene, és hasznunkra tanácsolna. Es fűnkbe kell ezt vennünk, és bizonyal tántanunk, hogy az Ur Istennac az mi megengedte tettünkre különbben igazságot szerint való áldozat nem szerethetett, hanem holott Christus magát tellyeséggel megtagadná, és magát az ő Attyanac akaratya alá vetné, és mindeneestől fogva nékie adnája. Ez dologra igen fűp helyesen alkalmaztatta az Apostol az Soltárnac bizonságát: Az Törvenne Könyvében meg vagyón irva én felőlem, hogy én az te akaratodat, czelekesem, ő Ur Isten. Akaróm én, és az Te törvényed az én fivemnek közepette vagyón: Ackor mondottam én, Ihon, el jövök. Mivelhogy pedig az felelmes lelki esmeretec semmi nyugodalmat nem találnc, hanem czac abban az áldozatban

Ttt 2

Rom. 5. v. 8.

Rom. 5. v. 9.
1. Cor. 5. v. 21.

Phil. 2. v. 7.

Ioh. 10. v. 15.

Esa. 53. v. 7.

Ioh. 18. v. 4.

Matth. 27.
v. 21.

Heb. 10. v. 5.
Psal. 40. v. 9.

Rom. 5. v. 19.

Gal. 4. v. 4.

Matth. 3. v. 15.

Matth. 20. v.
25.

Rom. 4. v. 25.

Ioh. 1. v. 29.

Rom. 3. v. 15.

és el mosásban, az mellyec által az bűnök eltisztítatnac és eltöröltetnac, méltan oda igazítatunc, és az életnek oka minékünc az Christus halálában mutatattic és adattic előnkben. Mivelhogy azért már nekünc kétfélen volt az átóc és az kárhozat, és mintha ugyan kezét vetötte volna reánc, miért hogy az Istennek itiletire az mi vétkeink miatt kötelessé válónanc, az Christusnac megfententiaztatása azért ezeknek ellene tétetic, az melly az Pontius Pilatus által az Indea Országbirája által lött, hogy megtudgyuc azt, hogy az büntetés, az mellyre mi kötelessé válónc, az ártatlanra vetetet legyen, hogy ó minker az vétkeiségtül és az bünteréstül megfabaditana. Az Istennek rettenetes itiletit nem kerülhetü el. Hogy azért az Christus minket attül megfabaditana, elfenyvedte, hogy megfentenciáztatné az halandó, sőt még gonos és visszafordult embertől. Mert ez Országfistartójának neve né czac azért említetic meg hogy az históriának igazsága nyilvánosságos legyen, hanem hogy megtanullyuc mire tanitsón az Elaias: Az mi bekeség ünknéc fanyargatása az Fiura vetetett, és az ő sebei által gyógyultunc meg. Mert nem volt elég az mi kárhozatunknac el vételére, akar minemü köz halált fenvedni, hanem hogy ő az miváltságunkért eleget tenne, hanem olly halált kellett ő neki válaftani, az mellyben ő nem czac az kárhozatot venné magára, hanem hogy az bűnöknek adóságának alája verné magát, és így minket mind kettőtül megfabaditana. Hogyha az tolvajoktól öltetett volna meg, avagy valami nép tamadásának zenebonájában vererett volna agyon, ez illyen halálban semmi megfizetés nem éreztetherett volna; Midön pedig mint egy gonostévő, az itelőkék eleibe állattatic, bizonyításockal feddetic, és terheltetic, és fiinte az itelőbirónac hája által halálra itiltetic, azt tanullyuc ez jelenségekből, hogy ő ott, mint egy ségény vétkezés gonostévő mi nevünkben és képünkben állott legyen. Es itten két dologra kell fámot tartani, az mellyec az profétic által is megjövendöltetene, és az hitnéc jeles vigasztalást és erőlséget hoznac. Mert midön hallyc, hogy Christus az itelőkék elől vitett az halálra, és az tolvajoc közzé fefitert fel, ott láttyc meg annac az jövendölésnéc bétellyesedését, az mellyet az Evangelistá béhoz: hogy, Az gonostévő közzé fámllatott legyen. De miért? Azért tudniillic, hogy ő neki nem valamely igaz és ártatlan helyett, hanem gonostévő helyett kellett előállani: mivelhogy ő neki nem az ártatlanságért, hanem az bűnökért kellett halált fenvedni. Ellenben midön hallyc, hogy ő fiinte azonnac hája által, az ki őtet megfentenciázta, mondatott ártatlannac lenni (mert Pilatus nem czac egyfő kéferitetett az ő ártatlanságáról bizonyoságot tenni) esünkbe jussón az, az mi más profétával vagy on megírva, hogy,

Esa. 53. v. 5.

Pfal. 53. v. 11.
Mar. 15. v. 18.

Pfal. 69. v. 5.

hogy, ő megfizette, az mit ő el nem fofított. Illyen módon meg láttyc mi az Úr Christusban, hogy ő gonoságos bűnös embernek semélljét viselte legyen, és mivelhogy az ő ártatlansága nap fény előtt volt, és hogy sockal inkább idegén bűnökkel, hogy nem mint magáéval volt legyen megterheltive. Az Pontius Pilatus alatt fenevedett azért, midön az itelőbirónac törvényi sentenciája által, az gonostévő közzé itiltetett, olly formán mind az által, hogy őtet fiinte azon itelőbiróis igaznac bizonyította lenni, midön azt mondta, hogy ő semmi okot nem találna ő benne. Ez azért az mi feloldoztatáunc és megigazuláunc az bűnökből, hogy valami mi nekünc tulyadonitathat né az Isten előtt halálra való vádolttatásunkra, az mind az Úr Christusra ment és hátult, ugyhogy ő minden mi bűneinkért megfizetett legyen. Es ez megfizetést gondollyuc és tartsuc mi kíváltképpen meg, valamikor az mi lelkeinc esméríti minket kétséggel és rettegéssel haboritanac, hogy azt ne alitsuc, hogy az Istennek igaz bossuállása, az mellyet Christus hordozott, és megfenvedett, még mi reánkis következ-

6. Immar az minemü halált Christus fenvedett, abban titkos értelmekis vadnac el rőytetvén. Atkozott volt az Kereszt, nem czac emberi véledes ferint, hanem az Isten törvényének végezéséből. Midön azért Christus arra fefitetic, alája veti magát az Isten átkának. Es ennéc így kellett lenni, hogy minden átoktól, az mellyet az mi hamisságunkért várnunc kellett volna, sőt az melly ugyan raytunc fekütt, ő reá vetetné, hogy mi attul megmenekednénc. Az melly eleveis meg volt az törvényben példázatva. Mert az bűnért feláldozandó barmoc, fiinte ugyan bűnöknek nevezetene. Az melly nevezettel az szent Lelec azt akarta értetni, hogy minden átoc, az mellyet az bűnök érdemlenec, az illyen áldozatokra vetetett volt. Az mi azért az Moysesfi áldozatokban példázat által jeléntetett, az Christusban valósággal és czelekedettel megmutattatott és bétöltetett. Minekokaért, hogy az mi bűneinket igazan eltörle né, az ő életét engéltelő áldozatul adta az bűnökért, az mint ez Proféta mondgya, hogy minden átoc, az melly minket ugy mint bűnösöket illetve, ő reá vetetvén, minékünc többé ne tulyadonitathat. Az Apóstal ezt még világosban ki magyarázza: midön mond, hogy az, az ki semmi bünt nem tudott, az Atyától mi erettünc bűné tétetött, hogy mi ő henné igazságot nyernénc az Isten előtt. Mert noha az Isten fia minden vétektül tellyeséggel tista volt, mindazáltal az mi gonos hamisságunknac fidalját és gyalázattyát felöltözte, és ellenben minket az ő igazságával befedezett. Az hová más helyen is nézett az Apóstal, midön mondott, hogy az bünt kárhoztarta legyen,

Deut. 21. v. 23

Esa. 53. v. 5. 17.
2. Cor. 5. v. 21

az bűn által az Iesus Christus testében. Mert az mennyei Atya az bűnnek erejét elvötte, midőn annac átka, az Christusnac testére fordítatott. Az bűnnek igéjével azért az jeleutetic, hogy az Christus midőn mérettűnc megholt, az Atyanac megfizetés gyanánt volt feláldoztarva. Hogy minékutánna immár az megengestelés ő általa megfereftetett, mi az Ilten iriletinec rettegése alatt többé fogságba ne maradnánk. Immár azért nyilván vagyon, mit akart legyen ezzel az Proféta, hogy minden mi bűneinc ő reá vettetrenc legyen, hogy tudniillic, ő minékűnc az mi bűneink nec fertelmességétül való megfistitátáunkra, azzal az fertelmességgel kiváltképpen való talaydonitánc általa, őnnön magánac kellett elburitatni. Ennec jelensége volt az keresit, az mellyre figgeztetvén az Christus, az törveny nec átkátul megmentett, (az mint az Apastal mondgya) midőn mi érettűnc átocká lött volna, (mivelhogy meg volna írva, Atkozott minden, valaki az fán függ;) és az Abrahamnac megígértetett áldas illyen képpen öntetett ki minden nemzetiségekre. Az hováfzent Peteris nézett, így főlván, hogy az Iesus Christus viselte az mi bűneink nec terhét az keresit fán: mert ebből, az átoknac lathatá jegyéből, világosban megértjük, hogy az átoknac terhe, az mellyet mi érdemleltűnc volt, ő reája vettetett legyen. Mindazonáltal ugyan nem az azért az értelme, hogy ő az átkot úgy vötte legyen magára, hogy az alatt elnyommaztatott, és elfilyleftetett legyen: hanem inkább ellenben, azokat meggyöztvén, minden hatalmakot lenyomta, megtörte és megrontotta. Annakokaért az hit, az kimondott megal doztatást, az Christusnac megfentenciaztatásába fogja meg: és az áldást, annac átocká való lételeben. Annakokaért magasztalja fient Pal olly igen azt az győzödelmet, az mellyet Christus az keresit fán nyert, mintha fiente az keresit, az melly rellyes volt fidalommal és gyalázattal, királyi Diadalomnac fikerével lött volna. Mert azt mondgya, hogy az, az kéz írás az melly mi ellenűnc volt, az keresit fára fegeztetett legyen, és az érterő égben regnáló fejedelmeket megfostotta, és az ördögöket, az ő meggyöztetéseknec jegyül, játék nézes gyanánt mutogatta. Nemis ezuda, mivelhogy Christus, az mint ezt más Apastal bizonyította, az ördöcké való lélec által áldozta fel magát. Az mellyre következett ez a nagy változás. Hogy pedig ez az mi fivainkbe keményen begyökerezéc, és bélsőképpen benne megüllyön, ez áldozat és megfistitás mindenkoron eskünkbe jusson. Mert nem lehetnénc abban erős hiedelemmel bizonyosoc, hogy az Iesus Christus minékűnc fazzunc, valtság penzűnc, és engesztelő áldozatunc legyen, hogy ha meg nem áldoztatott volna. Annakokaért midőn az Írás az mi Megváltságunknac módgyát előmutattya,

1. al. 3. v. 15.

1. ut. 27. v. 2.

1. Pet. 2. v. 14.

Col. 2. v. 14.

Heb. 9. v. 19.

gyakran megémlitti az vérr. Mindazonáltal az Christus vére nem csak az megfizetése volt értékes, hanem foródo gyanántis volt, az mi tisztatlanságunknac eltisztítására.

7 Az következic az hitnec vallásában, hogy megholt és eltemettetett az honnét visontag megláttic, miképpen adta mindenütt magát mi érettűnc, az mi valtságunc árránac megfizetésére. Az halál minket az ő igája alatt tartott fogva; annak hatalmába adta ő mi helyettűnc magát, hogy minket abbol ki szabaditana. Ezt érti az Apastal midőn azt írja, hogy Christus az halált mindenekért megkostolta. Mert az, ő halála által ferzette azt, hogy mi meg ne hallunc, avagy, (az melly finte annyi) az ő halála által ferzette meg minékűnc az életet. Ez pedig az különbség ő közötté és mi közöttűnc, hogy ő az halállal mayd ugymint elnyelelte magát, nem ugy, hogy annac hatalmátul tellyességgel megeméftetnénc, hanem sőt inkább hogy ő azt elnyelnéje, hogy annac mi raytunc, mint az előtt, hatalma ne lenne. Az halálnac megengedte, hogy őtet mayd mintha alája vetnéje; nem ugy, hogy ő tole elnyomattatnénc és megtartatnénc, hanem sőt inkább, hogy ő annac orfágát és birodalmát, az mellyet raytunc gyakorlott felforgatsa. Végezetre, megholt, hogy az ő halálánac általa azt, az kinél az halálnac hatalma vala, az az, az ördögöt megrontaná, és azokat megfabaditaná, az kiknec egybéképpen egestéletekben főlgáknac kellett volna lenniéc az halálnac félelme miatt. Ez az első hason, mellyet az ő halála nekűnc ferzett. Az másic pedig imez, hogy ő az ő halálánac közlével az mi földi tagainkat öldözi, hogy ennekutánna az ő czelekedeteket ne gyakorollyác, és megöli az mi ő emberűnc, hogy ennek utánna ne zödellyéc ec gyümölczöt ne hozzon. Azon tölra néz az Christusnac eltemettetéis, hogy tudniillic mi abban réffesec lévén, az bűnök nec kis eltemettefsűnc. Mert midőn az Apastal azt mondgya hogy mi, az Christus halálánac hasonlatofágába beöltattunc, hogy mi ő vele egyteremben, az bűnök nec halálába eltemetterűnc, hogy az ő Keresit által ez világ minékűnc, és mi ez világnac megfistertűnc, és hogy mi ő vele megholtunc legyen: int azért minket nem csak az ő halála példájánac követésére, hanem megis magyarázza, hogy illyen erő legyen az Christushalálában, az mellynec minden Keresityenekben megkellyen magát mutatni, hogy ha az ő megváltójoknac halálát nem akarjác semmivé és gyümölczteleonné tenni. Annakokaért az Christus halálában és eltemettetésébé minékűnc kétféle jó réteményec, az mellyeikkel elnűnc kellyen, adatnac előnkben: tudniillic megváltság az haláltól, az mellynec mi talaydoni voltunc; és az mi testűnk nec megölése.

Heb. 1. v. 9.

Rom. 6. 5.

Gal. 2. v. 19.

Gal. 6. v. 14.

Colof. 3. v. 3.

8 Az Christusnac az poklokra való leszállását sem illic pedig el mulatnunc,

nunc, az mellynec az megváltság nac véghez vitelére nem kevés értéke vagyon. Mert noha az Régieknec íráfokból lattyá az ember, hogy ez ágazat, az mellyet az Credóban olvasunc, régenten az anya sient Egyházban nem gyakoroltatott, mindazáltal ugyan helyén kell hadni, hogyha ez tudomant, az mellyben most forgunc, ember igazán meg akarja magyarázni, ugymint, az melly ilyen nagy dolognac, hafnos és nem megvethető tirkát foglallya magában. Vadnac jóllehet az regiek közöttis némellyec, az kic ezt ki nem hadgyác. Az mellyből megérthetni, hogy ottan hamar az Apostoloc idoje után jött belé, de nem mindgyarast, hanem lassan lassan fokott hozzá az anya sient Egyház. De az akar mint volt legyen: de ez ugyan minden ketségnélkül vagyon, hogy ez tizickély az hiveknec közönséges értelméből vétetett legyen, mivel hogy senki nincz az Atyák között, az ki az ő írásában az Christusnac Poklokra leszállását meg nem emlitené, noha az magyarázattyában valamennyére egymástól távoldadon vadnac. Kikről pedig, és melly időben vétett legyen az Agazatoc között, az nem olly fokot szolgál ez dologra. Erre kell inkább itt számot tartani, hogy az hitnec igaz és tellyes Summáját tudhassuc és birhassuc, az mellynec semmi hia ne legyen, és az mellyhöz semmi ne járuljon, az mi az Istennec tiska igejéből ne vétetné. Ha pedig némellyec olly komor kedvüec, hogy ezt nem akarjac az Articulosoc között venni, mayd megtetzic mindazonáltal, azokból, az mellyeket ezentül elő kezdünc hozni, hogy annyi értéke legyen az mi megváltságunknac Summájára, hogy ha ember kihadnája, az Christus halálának gyümölczében magy réfi minckünc semmiféle lenne. Ez igék nec magyarázattyá nem egyféle. Mert vadnac ollyac, kic azt alittyác, hogy itt semmi uy dolog ne mondáséc, hanem czac más igéckel hozzafáséc elő, az mi az előt az eltemettetéstől volt meg mondatva, mivel hogy az Pokolnac igeje az Írásban gyakorta Sir avagy koporsó helyett vétetic. Az mit az ige nec jegyzéséről elő hoznac, én azt igaznac lenni megendedem, hogy ez az ige Pokol, az Isten igejében nem ritkán tegyen annyit mint Sir, avagy koporsó. De az ő vélekedéseckel két okoc ellenkez nec, az mellyec engem könnyen arra vis nec, hogy ez aránt ő véle nec ne tartsam. Mert miczoda nagy értetlenség lott volna, hogy az egy olly dolog, az melly nem nehéz, és vilagos igéckel nyilvánfaggal ki jelentetett és megmutattatott, azon ostán homályosab igéckel ímet előhozattat nec? Mert valamikor két befedéc, az mellyec egy dolgot jegyez nec, vétetnécc egyyüvé, illic az, hogy az utolsó, az első nec magyarázattyá legyen. Miczoda magyarázat volna pedig az, ha ki ilyenképpen szólna; ez a mondas, hogy Christus eltemettetett, annyit téfen: hogy Poklokra szállott alá?

Anna-

Annakfelőtte nemis hihető, hogy efféle bővelkődő czaczogás juthatott volna ez rövid summáczkában, holott az hitnec kiváltképpen való fobágazati, az mennyire lehetséges volt, olly rövid igéckel foglaltattanac bé. Nem kételkedem abban, hogy velem eggyet érteni fogjanac mind azoc, az kic ez dolgot egy kevesé figyelmetesebben és forgalmatosban meggondollyac.

9. Némellyec ezt különben magyarázzac, mintha Christus azoknac az Atyáknac lelkekhoz szállott volna alá, az kic az törvény alatt holtanac meg, hogy azoknac az meglott váltság felől hirt vinne, és őket az fogságból kihoznája, az holott voltac bé rekesterve. Es erre nem igazán vonfak az soltárnacimez bizonságat. Feltöri az értz kapukot, és elrontya az vas retezeket. Ímet, Zachariásból; hogy az megkötöztetteket megfabaditotta az kútból, az mellyben viz nem volt.

Psa. 107. v. 16.
Zach. 9. v. 11.

Mivel hogy azért az Soltár azoknac megfabaditafokrolból, az kic megfésé földön voltanac fogságban, és Zachariás az Babyloniai vesfedelmet, faraz mély veremhöz hasonlittya, az mellyben az nép Babyloniában, mint egy eltemettetvén volt, mintha azt akarnája mondani, hogy az eggyé anya sient Egyháznac idvősége ollyan lenne, mint az mélséges pokolból való kijövetel, nem tudom mint lott legyen, hogy az Következendő Maradekoc azt gondolhattac, hogy valamelly hely legyen az föld alatt, az mellyet őc az pokolnac külső Tornáczanac neveznénc. Noha pedig nevezetes emberec, az kic ez Fabulát vagy Szófiabefedet költöttéc, és ez mostani időben is sokakul keményen otalmaztatit: de mégis ugyan czac fabula. Mert gyermeki dolog, hogy őc az megholtaknac lelkeket fogságba akarjac rekesteni: Es hogy az Christusnac Lelke oda szálljon, azokat megfabadítani, nem volt hükség. Azt bizonyára örömeft megvallom, hogy Christus az ő Lelkénec ereje által azoknac megvilágosodott és megjelent legyen, hogy megismerné, hogy az az kegyelem, az mellyet őc gyakorta czac megköstolitottanac, akkoron már ez vilagnac megadatott volna. Es az sient Peter nec mondása elég jól alkalmaztatitac ide; ez tudmillic; hogy az Christus eljött, és az Lelkek nec prédikáltott, az mellyec az ő állon, (avagy az mint közönséggel inkább mind fiktac magyarázni) rómoltzben voltanac. Mert az textus arra visen bennünket, hogy az hivec, az kic régenten megholtanac, mivelünc azon egy kegyelemben voltanac rebeslec. Mert s. Peter az Christus halálának erejét innet őregbiti, hogy az megholtakrais elhatott legyen, midön az igaz lelkec az ő meglátogatatafokat, az mellyet forgalmatosán vártanac, immár jelen lenni lattyac: ez ellenben az istentelen lelkek nec immáron nyilvánban megjelentetött, hogy őc minden idvőségtül olrekestettenc. Hogy pedig

1. Pet. 3. v. 19.

fent Peter nem olly külömböztetéssel föl, nem ugy kell érteni, mintha az istenfelő és istentelen lelkeket, megválasztás nélkül mind együvé zavarná, hanem csak arra akar tanítani, hogy mind ez két rész vörte legyen eszébe és megérzette az Christus halálát.

10. De az Christus poklokra le szállásának bizonyosb magyarázat-tyát kell minékünk keressünc, nem nézven most arra, hogyha tartozéké az Credónac ágazati közzé avagy nem: Es meg vagy on az minékünk az fi. Irásban, az melly nem csak fent és jó, hanem tellyes jeles vigasztalásokkalis. Semmi dolog lott volna, hogy ha Christus csak testi halálát szenvedett volna, hanem szükséges volt az is, hogy az Isteni bocsu állásnak valóságát megérezze, hogy az ő haragjának is elő állana, és az ő itéletének eleget tenne. Ahonnet szükség volt hogy az Poklokra le seregeivelis, és az ő őc halálnak rettegetésévelis megviyna és meghartzolna. Béhoztuc vala imént az Profetából, hogy az mi békeségünknek sanyargatása ő reá vette-tett legyen, az mi vérkeinkért veretterett meg az Atyától, és az mi erőte-lenségünkért töretött meg, az mellyekkel megjelentia Profeta hogy Chri-stus az bünösök és gonostévő helyett, kezesül, és megfizetőjül, sőt mintha ő maga volna az adós, úgy állatott legyen elő, hogy minden bün-tetőfekeket, az mellyec amazoktól kívántattac volna, elvisele és meg fizet-ne: egyedül csak ettül megválva, hogy ő nékie az halálnak fájdalmat nem kellene megtartatni. Annakokaért nem czuda hogy az mondatie, hogy Poklokra szállott legyen, mivel hogy ő olly halált szenvedett meg, az mellyel az Isten az ő haragjában az Istenteleneket bünteti. Az menedéc az mellyet némelylec keresnec igen semmire kellő és nevétséges; hogy tudniillie, ilyen módon az rend elforditarnéc, mert illetlen volna, ho-gy ez az eltemettetés után tételséc, az melly annak előtte volt legyen. Mert minek uránna előfámlaltatott, miket szenvedett legyen Christus az emberc fenei előtt, ostan helyessen utánna tetetic az láthatatlan és meg foghatatlan itélet sentenciája az mellyet az Istennec előtte elvisele, hogy megtrudgyuc azt, hogy nem csak az Christus teste adatott legyen az mi megváltságunknak beczületes árrába, hanem hogy más még nagyobb és főb beczü megfizetes volt legyen az, hogy azokat az rőttenetes pokoli kinokat, az mellyeket az kárhoztaknak és elveszteknec kell megérezniec, vifelte legyen el az ő lelkében.

A. 2. v. 24.

II. Illyen értelemben mondgya fent Peter, hogy az Christus feltá-madott legyen minek uránna az halálnak köteleiből feloldoztatott volna, mivel hogy lehetetlen dolog volna az Christusnak azoktól megtartatni, avagy meggyőztettni. Nem nevezi csak köz módon az halált, hanem nyil-ván

vánsággal mondgya, hogy az Istennec Fia, azokkal a fájdalommal, az mellyeket az Istennec átka és haragja hoz véle, volt megköteleztetve: az melly eredeti az halálnac. Mert miczoda nagy dolog lett volna, hogyha fűs bátorsággal, minden inségnélkül, és mint egy játék éppen ment volna az halálnac megfennvedésére: Ez pedig az Isten véghetetlen és megmérhetetlen irgalmasságának igaz jelensége volt, hogy azt az halált el nem kerülné, az mellytül ollyan igen rottegne. Semmi kétség ninczen abbanis, hogy nem ezent akar ná az Apastalis tanítani az Sidókhoz írott Levélben, holott azt írja, hogy az Christus meghalgattatott az ő félelméből. (némelylec Heb. 5. 7. beczületnec vagy jámborságnac fordittac, de melly illetlenül, mind az dolognac mivótaból és mind az állásnak módgyából eléggé megter-tzic.) Az Christus annakokaért, midön könyhullarással és erőfő kiáltással könyörögven meghalgattatott, az ő félelméből, nem ugy hogy menséges lenne az haláltul, hanem hogy el ne nyeletténéc és el ne silyed-ne mint az bünös, mivel hogy ő ott az mi fémélyünket vifelné Es bizonyá-ra semmi retteneb feneketlen mélség nem gondoltathatic, hanem azt érzened, hogy az Istentül elhagyattatál és elidegenítettél: és midön őtet segítségül hívodis, ugyan nem halgattatol meg, nem külömben mintha te néked veszedelmedre esküött volna. Láttuc azt hogy Christus finte el annyira táfirtatott volt, hogy kéferitetett legyen, az inségtől boron-gattatván, azt kiáltani: En Istennem, én Istennem, miért hadtál el engemet! Mert hogy némelylec azt akarjác, mintha egyebeknec vélekedések fi-rint, inkább, hogy nem magában illyent ezetté volna, eytette legyen ez fő-kat, nem hihető dolog: Mivel hogy nyilván való, hogy az ő lelkének belső sérelmes indulátyából mondotta legyen azokat az igeket. Mindazáltal ugyan nem akarjuc azt érteni, mintha az Isten ő nékie valaha ellensége va-gy gyűlölője lett volna, mert hogy haragudhatnéc az ő sérelmes Fiára, az kiben ő nékie minden kedvelsége vagy on? Avagy mint engefitelhette volna meg Christus könyörgése egyebeknec az ő Atyát, midön an-nál ő magais gyűlötségben volt volna? Hanem azt mondgyuc mi, hogy ő az Istennec valóságos keménségének terhét hordozta, mivel hogy az Istennec keze által veretterett és ostoroztatott meg, és ostan az megharagutt bün-tető Istennec minden jelenségét megköstolta és megérzette legyen. Az ént tekefti Hilarius, hogy mi, ez Poklokra szállás által, azt nyertuc, ho-gy az halál megöletett legyen. Lib. 4. de Tri.

Es egy neminemü helyen ő sinczen igen méfse az mi értelmünk-től, az mint midön mond: Az keresit, az halál, és az Pokol az mi életünc. Lib. 2. Lib. 3. Másutt ismét: Az Istennec Fia Pokolban vagy on, az emberc pedig mennyekben vitetnec. Es mettze én az köz embernek bizonságával, Heb. 2. v. 15.

holott az Apasztalis finte ezent tanítottya, midőn az győződelemnek gyümölcszeit elő fámlállyá; hogy azoc megvalattanac legyen, kic az halálnac felelme miatt, egész életében bőlgálat alá vóltanac veitervén? Azért kellett ő néki azt az felelmet meggyőzni, az melly az természetűl minden embereket mindumalan gyótoi és borongat, az melly nem lehetett tufakodás és viadalnélkül. Továbba hogy az Ur Christufnac felelme és rettegése nem kicziny vólt, és hogy nem kicziny okból fármazott légyenis, mayd világosabban megietzic. Mostan elég az, hogy egy summában tudgyuc, hogy az Christus az mi Hertzegünc, az őrdőgnec hatalmával, az halálnac felelmével, és az pokolnac inségével ugy meghartzolt legyen, hogy azokat megis győzvén, és azokon diadalmat vévén triumfált. Hogy mifimár atul az halálban ne féljenc, az mit az mi hertzegünc elnyelt legyen.

12. Itt némelly roftudatlan emberec igen kiáltnac ellenem, de inkább gonofságokból inditván hogynem mint tudatlanságból, hogy én az Ur Christon bősűt és méltatlanságot téfec, mivelhogy hihetelű dolog, hogy ő az ő lelkének idvőséget felthette volna: annak felelte keményebben terhelnecc azzal, hogy én az Isten Fianac olly kétségbe esést tulaydonitoc, az melly az hitnec ellene legyen. Előfer azért, vakmerőül czelekefic azt, hogy az Christus felelméről és rettegéséről, az mellyről az Evangelistac olly nyilván itnac, visfavonyást inditnac. Mert minekelőtte az halálnac ideje jelen vólta, somoru vólt Lelkében, és keferúséggel vólt kőnyülvétvén, mikor megfogattatnec pedig, keményen kezdett rettegni. Hogyha azt mondgyac, hogy czac mutatta és tettette ollyannac magát, tehát az igen dohos faladás. Illic annak okaért, az mint igazan tanit fent Ambros, hogy ember bátran megvallyá az Christus somoruságát, hogyha az ő kerestit nem fégyenylyuc. Es bizonyára, hogyha az lélecre féls nem lett vólta az büntesben, czac az testeknec lótt vólta megváltója.

Hartzolni kellett pedig ő néki, hogy azokat, az kik leverettvén fekküntenec, felemelnéje; és olly távol vagon az, hogy az ő mennyei diczóségéből innet valami elvétetnec, hogy sokkal inkább megtetséc ez aránt az ő mindenkoron diczerendő jóvólta, hogy ő né nehezlette, az mi erőtlenségünket magára felvenni. Az honnét ez az fydalomban és keferúségben való vigasztalásis támad, az mellyet az Apastal előnkbe ad; hogy ez Közbenjáró az mi erőtlenségünket megérzette, hogy annyival kétfébb legyen az fégyenyeket megsegíteni. Ofrán azt veric elő, hogy felőtte nagy méltatlanság, az Ur Christufnac olly dolgokat tulaydonitani, az mellyec önnön magokban romlottságofoc. Szinte mintha őc bőlczebbec volnanc az Istenec lelkénél, a melly ez kertőt őfve fetteferti, hogy a Christus mindenkiben megkisértettet, mint finte mi, de mindazáltal ugyá bünnélkül. Nem illic

Heb. 4. v. 15.

illic azért, hogy az Christus erőtlensége minket rettentfen, az mellynec ő nem erőfackal és keferítésből vette alája magát, hanem czac az ő mi hozzanc való tífra fteretiből és irgalmaságából inditott arra. Az mit pedig mi érettnec örömeft fenvedett, az ő hatalmaságában az semmit el nem vonfon. Ez káronkodóc pedig ez egy tzikelyben czalartatnac meg, hogy semmi erőtlenséget az Christusban nem esmernecc az melly véteknélkül és fertelemnélkül vólta: mivelhogy az ő engedelmségében megmaradt legyen. Mert mivelhogy az mi természetünknek romlóságában semmi mód és mértoc nem láttatic és nem éreztetic, holott minden indulatoc balgatógul által hágyac az tzel, hamissan vonfac ezt az Ur Christusra. Mert mivelhogy ő tőkéltes vólt, minden indulatiban megmaradt és láttzott az mód és mértékletesség, az melly megtartoztatta, hogy az indulatoc az tzelón által ne mennyenec. Innét annak okaért az somoruságban, fydalomban, félemben és rettegésben olly hasonlo lehetett mi hozzanc, hogy mindazáltal azokban mi tölünec megkülömböztetteséc. Az ellenkezőc meggyőzettevén más mentségre faladnac: Hogyha finte Christus az haláltól feltis, ugymond, mindazáltal ugyan nem felt az átoktól és az Istenec haragjáról, a melly cöl tudta magát bátorságoftnac lenni. De meggondolhatyac itt az Kereftyen olvasóc, miczoda tíftefére legyen ez az Christusnac, hogy ő lágyab és felekenb lótt legyen egyéb köz embereknél. Az gyilkos tolvayoc, nagy általkodva fternecc az halálra: az mint egyéb gonoftevők közzülis fokban nem rőttenec megattul, némellyec békeséges türefsel meg fenvedic azt: Es az Istenec Fianac etkül kellett vólta felni rettegni, és abban czac né elsüllyedni; Miczoda alhatofság és nagy batorfiveség vólt vólta vollyon ez? Mert az Evangelistac irjac ő felőle, hogy az keferúségnec és inségnec miatta, vér czepec görögtenec és czordultanac le az ő ortzajáról: Es ezeket nem emberek előtt való finmutatásból mivelte, mert külön való helyen, és titkon foházkodott, és kőnyörgött az ő Attyához. Es ez minden kételkedést elvesen, hogy az Angyaloknac, az kic őtet fokatlan vigasztalással gyamolitanac fel, mennyekből kellett alajóniecc. Miczoda fégyenséges gyengélkedés vólt vólta ez, az mint előbbis mondóc, hogyha Christus az köz haláltul ollyan igen felt vólta, hogy az felelmes inségnec miatta véres veritéc folync le rola, és nem különben, hanem az Angyaloknac meglátásával vigasztaltathatnec meg? Miczodat? Nem mutatyaé elégge meg az kőnyörgés, az mellyet háromfior hozott elő: Attyám, ha lehetséges, mullyc elén tolem ez a pohár! hogy az elménec kimondhatatlan sérelméből fármazott legyen, és hogy a Christufnac sokkal keményeb és félyeb való hartza vólt legyen, az közonséges halállal való tufakodásnál? Innét láttya az ember, hogy az czaczogók, az mellyeckel

Matth. 26. v. 39.

nékem igyem vagyok, melly merészen czevejenec az olly dolgokrol, az mellyeket nem értene: Mert soha valóban őc meg nem gondoltac mit te-
gyen, és milyen az, hogy mi az Istenec itéletül és sentenciajától meg
abadultunc. Es ez az mi bölcseségünc, hogy igazán megérezzüc, melly
drágan esett legyen az Istenec Fránac az mi idvőségünc. Ha immár valaki
azt kérdené, hogyha ackor állotté Christus az Poklokra, midőn az halált
kérné az Atyátul nékie megendretni, azt felelném néki, hogy á volt legyen
az kezdeti. Innét megérthetni, melly rettenetes ifonyu kint fienyvedett le-
gyen, mivelhogy megésmerte, hogy ő vetéksül mierttunc állana az Isten-
nec itelő féki előtt. Noha pedig az ő Lelkénec isteni ereje egy ideig magát
eltitkolva tartaná, hogy á test erőtlenségénechelt adna: tudni kell mindaz-
által, hogy ez kísértet és tusakodás, melly á nagy felelemnec és sérélemnec
érzéséből származott, olyan módu volt, hogy az hittel semmiképpen nem
ellenkezett. Es illyenképpen tölt bé, az mi az sent Peter Prédikaciojában
vagyon; hogy lehetetlen volt, hogy ő néki az halálnac sérelmetől megkel-
lenc tartoztatni: Mert noha érzette azt, mintha az Istenből elhagyatott legy-
en, mindazonáltal az Istenec jó vóltában való bizodalótól egyfálnéra sem
rávozott el. Ezt tanította és mutatta az ő imádsága, az mellyben az ő serel-
ménec nagy volta miatt ezt kiáltotta: En Istenem, én Istenem, miért hagy-
tál el engemet? Mert noha felötte igen kinlódóc, de ugyan né fiunic azért
meg, azt ő Atyánac nevezni, az mellyről azt kiáltta, hogy ő tole elhagya-
tott legyen. Továbbá meghamisítatic innét az Apollinarius tevélgéfeis, és
azokéis az kie Monothelitaknac neveztetnec. Az Apollinarius azt költötte,
hogy az Christusban az ő öröcké való lelke volt legyen az emberi Lélec
helyett, ughogy ő czac félembec volna. Mintha az mi bününket megen-
geftelhetette és eltörölhetette volna, hogyha az Atyánac engedelmes nem lott
volna. Hol vagyon pedig az engedelmesre való haylandóság avagy akarat
egyébütt, hogyha nem az emberi Lélecben? Az melly Lélec tudgyuc ho-
gy azért volt somoru az Christusban, hogy az mi lelkeinknec minden féle-
lemtől és rőttegeftől mentsegec és nyugodalmas békeségec lenne. Annak-
felötte az Monothelitac velekedése ellen, az melly ez volt, hogy az Jesus
Christusban czac egy akarat legyen, láttyuc itt, hogy az emberi ferint nem
akarta azt, az mit akart az ő Isteni természetü ferint. Elhagyom most azt, ho-
gy az felelmet, az mellyről szólanc, más ellenkező haylandosággal és indu-
lattal leverje, és nyommasza el. Mert külömböző akarat mutatta világo-
son ki magát ez igékben: Atyám ments ki engemet ez órából: De hiszem
azért jutottam ez órára: Atyám, dicz óits meg az te nevedét! Ez illyen énség-
benis ugyan nem volt semmi olly mértékletlenség, az minemü mi raytunc
látatic, midőn leginkáb akarnókis magunkat zabolán tartani.

A 2. v. 24.

Joh. 12. v. 27.

13. Következik az halottac közzül való feltámadás, az mellynélkül,
valamiket eckédig mondottunc, mind czac czonka dolog volna: Mert mi-
velhogy az Christus Keresztben, halálában, és eltemetetésében egyéb sem-
mi nem, hanem czac erőtlenség láttatic; az hitnec azért mindezeken fellyül
kell emelkedni, hogy tellyes erővel felöltöztetteséc. Annakokaért noha az
ő halálában vagyon az mi idvőségüncnek géfi bé: ölrése, mivelhogy az ál-
tal engeftelttunc meg az Istenel, az ő igaz itéletnec elégteterett, az áto-
c elvételött és az büntetés megfizeterett, mindazáltal né mondatic, hogy az
ő halála által; hanem hogy az ő feltámadása által fiulettertunc legyen uyjon-
nan az elő reménségre. Mert miképpen hogy az ő feltámadása által, mint á
halálnac meggyőzője ugy járult elő: azonképpé á mi hitünknek diadalmis
az ő feltámadásában áll. Ezt mint kellyen érteni, á fi. Pál fiavaival minékünc
jóbban meg magyaráztatic, mert azt mondgya ő, hogy á mi bününkért holt
meg, és ifmeg feltámadott á mi megigazulásunkért. Mint ha azt akarná mő-
dani, hogy, az ő halála által elvételött á bün, és az ő feltámadása által az igaz-
ság ifmét felállatott és meghozatott. Mert mint fiabadirhatott volna meg
minket, á halálból, hogy ha ő maga az halálban maradott volna? Mint nyer-
herett volna minékünc győződelmet, hogy ha ő á viadabban meggyőzetett
volna: Annakokaért á mi idvőségüncnek okát ugy oftyuc mi meg á Chri-
stus halála és feltámadása között, hogy az halál által törölterett legyen el az
bün, és meggyőzetett á halál: az feltámadás által meg fierezterett az igazság,
és az élet feléppitetett, ugy mindazáltal, hogy á feltámadásnac esköze által
mutassa ki magát minékünc az Christus halálánac ereje és munkálkodása.
Azért mondgya fi. Pál, hogy á feltámadás által bizonyítatott Istenec Fiánac
lenni, mivelhogy ackor mutatta oftan ki és láttatta meg az ő ményei hatal-
mát. Melly az ő Istenségének is világos tüköre, és erős gyámola á mi hitünk-
nec, az mint másuttis tanit, hogy Christus fienyvedett legyen, az ő testéne-
c erőtlensége ferint, és hogy feltámadott az Léleknec ereje által. Más helyen
ifmét, holott az tókélletes tellyeségről fiól, ezt mondgya hasonló értelem-
ben; Hogy á Christust megesmerjem ugymond, és az ő feltámadásnac ere-
jét, mindazáltal ugyan mindgyárt utánna téfi, az ő fienvede(nec és halála-
nac közösülését. Mellyel igen fiépen eggyez á fi. Peter mondása: Az Isten fel-
támasztotta őtet á halálból, és dicz őséget adott néki, hogy á mi hitünc és re-
ménségünc az Istenben lenne: nem hogy az Christus halálával gyámolitott
hit tántorganac hanem mivelhogy, az Istenec ereje, á melly minket az hit
alatt megőriz és megtart, kiváltképpen és leginkáb az Christus feltámadá-
ban mutatta ki magát.

Meg kell azért gondolnunc, hogy valamennyifer egyedül czac á Chri-
stus haláláról vagyon élekezett, hogy egy fiersmind az is befogaltaséc, á mi

1. Pet. 1. v. 25.

Rom. 4. v. 24.

Rom. 1. v. 4.

2. Cor. 13. v. 4.

Phil. 3. v. 10.

1. Pet. 1. v. 21.

Joh. 11. v. 15.
1. Cor. 15. v.
17.

tulaydona az ő feltámadásának: és ellenben mikor czac az feltámadás em-
litére meg; együtt érteséc azis, az mi az ő halálára illyec tulaydonkép-
pen. De mivelhogy az Christus feltámadván vott győzodelmet, hogy mi-
nekünc feltámadáúnca és életünc ő lenne, méltán vittattya az s Pál, hogy
hiába való volna az hit, és az Evangelium hasonralan és czalatságos lenne,
hogyha a mi hűveinkben az Christusnac feltámadása felől bizonyosoc nem
volnanc.

Rom. 8. v. 34.

Annakokaért minekutánnaegy neminemű helyen, az Christus halá-
lat, az kárhozatnac rettetése ellen, megdiczerte, azoa dolognac öregbi-
téscere ez igéti hozzá tefi és mond, Sőt az Christus, az ki megholt, ugyan
azon felistamadott, és immáran az Istennec jobján vagyon, és efedezic mi
érettünc. Továbbá az miképpen mi, oda fel megmagyaráztuc, hogy az
Christus halálának közösüléséből következőzéc az mi testünk nec megöl-
dösése; Azonképpen meg kell tudni, hogy ellenben ez más hasonkís le-
gyen az ő feltámadásából, tudniillic, az uy ember nec feltámadása. Mert mi,

Rom. 6. v. 4.

az mint az Apasztal mondgya, az ő halálának hasonlatóságába oltattunc, ho-
gy az ő feltámadásábanis részesülven, uy életben járjunc. Annakokaért, az
miképpen ő másutt, ebből, hogy az Christus mi érettünc megholt, azt re-
keszti, hogy minékünc a mi földi tagainkat meg kellyen öldösnünc; Azon-
képpen ebből is, mivelhogy az Christusnal feltámadtunc, azt kellyen keret-
nünc az mi oda fel vagyon, és nem az mi az földön vagyon. Ez igéckel nem
czac megintetünc arra, hogy az feltámadtatott Christusnac példája ferint,
uy életre igyekezzünc; hanem arrais meg tanitatunc, hogy az ő ereje által
legyen, hogy mi az igazságra uy onnan hűlettetünc. Ez harmadic gyümöl-
czéti veszünc, hogy mi innét, mint egy bizonyos zálog által, az minen feltá-
madásunkrol bizonyosocká leszünc, mivelhogy bizonynal igaz az, hogy
az ő feltámadása legyen, az mi feltámadásunknac igaz fundamentoma, az
mellyről az Apasztal bővségessen tanit az Corinthusbeliekhez írott első le-
vél nec tizenötödics részében. De ez mellettezis eskünkbe kell vennünc,
hogy az Christusól az mondatic, hogy ő az halottac közzül támadott fel,
melly igével az jelentetic, hogy ő igazán megholt, és igazán támadott is-
meg fel: Mintha imez mondat nec: hogy ő ugyan azon egy halállal, az mel-
lyel az egyéb ember ec terméket ferint meghalnac, holt legyen meg; és fin-
te azon testben, az mellyet halandóul vott volt magára, votte fel az halha-
tatlanságotis.

14. Az feltámadás után, nem oknelkül tétetic az menybe menetel.
Mert noha az Christus az ő feltámadásában kezdette az ő erejét és diczö-
ségét tellyessebben kimutatni, minekutánna tudniillic magáról letotte és
elvetotte ez halandó élet nec nemtelemb állapattyát, és az kerest nec gya-
lázattyát:

lázattyát: mindazonáltal az ő orfágát akkor kezdette igazán és voltakép-
pen el, midön felment mennyekbe. Mellyet az Apasztalis megmutat, midön
igy tanit, hogy, Felment mennyekbe, hogy mindeneket betöltene; holott
megint arról minket; hogy noha ugy tettezenc, mintha egymással ellen-
keznénc, de mindazáltal igen ssep eggyezés vagyon ez mondásokban.
Annakokaért, mert ugy távozott az Christus el mi tölünc, hogy ő sockal
hősnosab módon lenne jelen mi velünc, hogymint midön ő ez földön
volna, holott magát az test nec mint egy tulaydon házaczkájában tartoz-
tatná. Annakokaért midön sicut Janos előfámlálta miképpen hívott
minket Christus ő magához, mondván: Ha valaki sémjuhözic jöjjon
én hozzám; hozzá tefi azt: hogy az sicut Lélec nem adatott volt még akkor
az hűveknec, mivelhogy Jesus még meg nem diczöitetett volna. Az mel-
lyet Urunc önnön magais bizonyított az ő tanitványinac: Használ tinék-
tec, hogy én elmegyc. Mert ha én el nem megyec, nem jó el az sicut Lé-
lec.

Az ő testi tavolléte ellen pedig, vigasztalást ad elénkbe, hogy őket nem
hadgya árvajul, hanem visontag hozzá jöne, láthatatlan módon jolle-
het, de az melly mód sockal kívánatosb volna amannál; Mert ackoron
bizonyosab próbát és megérzés által megtanitattac, hogy az, az orfág,
az mellyet ő megvött, és az hatalom, az mellyet ő gyakorol, nem czac az
bódogul való életre legyen elégséges, hanem az bódog meghalásrais. Es
bizonyára láttyuc melly sockal bővségesben öntötte legyen ackoron ki
az ő Lelhet, melly diczöfégesben terjesztette östán ki az ő orfágát, mel-
ly sockal nagyob hatalmat mutatna östán meg, mind az öveinec megfeg-
tesében, s mind pedig az ellenségnec megrontásában. Annakokaért
mikor on menybe felvétetett volna, az ő test nec jelen volt az mi sicut
meinc elől elvötte, nem hogy meg fűnt volna az hűveckel lenni, az kic
még ez földön járnac, kel nec, hanem hogy sockal jelenvalób hatalom-
mal igazgassa az mennyet és az földet, hogynem annakelőtte. Sőt, az mit
minékünc igért volt, hogy mi velünc lenne mind ez vilagnac végzeteig,
azt ő sockal inkább beteljesztette ezzel az ő felmenetelivel: az melly ál-
tal, miképpen hogy az test minden egek nec felötte felemeltetett, azon-
képpen az ő ereje és munkálkodása menec föld nec minden határra ki-
öntetett és kiterjedett. Ezt en örömeztben magyarázom meg az sicut A-
goston savaival, hogynem az én magaméval: Az Christusnac, ugy mond,
az halál által az ő Attyának jobjára kellett menni, az honnét eljö itilni ele-
veneket és hóltakat, és egy sfermind testi jelen létel, az idvőséges tu-
domány ferint, és az hit nec regulája ferint. Mert lelki jelenléttel vé-
lec lenne az ő Apasztalival az ő felmenetele urán. Es másutt bővséges-

Eph. 4. v. 10.

Joh. 7. v. 37.

Joh. 16. v. 7.

A& 1. v. 9.

Tract. in Ev.
ang. 10. 109.

Matt. 20. v. 28.

ben és nyilvánban mondgya, hogy az ő kimondhatatlan és láthatatlan kegyelme érint telic az bé, az mit mondott: Imé én ti veletec vagyoc minden napokon, mind ez világnac végeig. Az test érint pedig, az mellyet az ige magára felvőit: az érint, hogy az Szűztől fülettetett: az érint, hogy az Sidoktól megfogadtatott, az fara fegeztetött, az keresetről levé- terett, váfonba takartatott, az koporsóba helyeztetett, és az feltámadás- ban megjelent volt, nem léfec én mindenkor tiveletec. Miert? Azért mert az testi jelen létellet negyven napokon volt az ő Tanítványival: és midőn azoc ötet, utánna nézefekkel, nem utánna menéfeckel elkisértéc volna, felment mennyekbe, és ninczen itt: mert ott ül, az Atyának job- jára: és itt vagyoc: mert az ő Felséges diczőségének jelen voltával nem ment el mi tőlünc.

Mar. 16. v. 19.
Heb. 1. v. 3.

Annakokaért az Christus az ő dicző Felségének jelen voltával minden- koron velünc vagyoc; az testnek jelen léte érint, igazán mondatott az Ta- nitványoknak: En pedig nem mindenkor vagyoc veletec. Mert az ő test- nek jelen volta érint kevés napokon volt ő az Anya fient Egyházzal, mo- stan az hittel tartya ötet, és nem láttya fiemeivel.

Eph. 1. v. 20.
Phil. 2. v. 9.

15. Annakokaért mindgyárt az tétetic hozzája, hogy az Atyának job- jára ült legyen, az melly, hasonlatosságképpen vagyoc mondva: és az Uraktól és Fejedelmektől vétetött, az kic az ő Helytartóikat, az kikre az gubernálást bizzác, ugymint mellettec ülöknek tarttyác. Azonképpen mondatic az Christusról is, az mellyben akar az Atya felmagasztaltatni, és az kinec keze által akar regnálni, hogy felvétetett legyen az ő Attyának job- jára: Mint finte ha ez mondatnéc: hogy az Christus mind mennec és föld- nec Urává tétetett, és az gubernálásban illendő diczőséggel nyilván bé- állott: főt nem czac egy fter állott legyen bé, hanem megis tartya az biro- dalmat, miglen visontag eljövend az utolsó itilletre. Mert ugy magyarázza ezt az Apastal midőn így fól. Az Atya rendelté ötet az ő jobban, minden Fe- jedelemséget, hatalomságoc, eröc, és Uraságoc felött, és minden nevec felött, az melly nevezetetic, nem czacezen hanem az következendő világonis. Immet, ő néki mindeneket Lábai alá vetett, és ötet az anya f. Egy- háznac Fejéül adra mindeneken, &c. Immár látod hová tartozzéc ez az ü- lés. Oda tudniillic, hogy minden mennyei és földi teremtettt állatoc az ő di- czős Felségét czudállyc, az ő keze által vezéreltesenec, az ő akarattyára nézzenec, és az ő hatalma alá vettessenec. Az Apastaloc sem akarnac ennél egyebet, midőn erről olly gyakorta megemlekezec, hanem hogy arra tá- nitfanac, hogy minden dolgoc az ő akarattyára bizattatanac. Téveleg- nec azért, az kic azt alittyác, hogy ez által egyigyüen czac az bódogság je- lentéséc. Továbbá semmit az nem árt, hogy Sz. István az Apastali czeleke- detről

Eph. 4. v. 15.

Ađ. 1. v. 30.
& 3. v. 21.
Heb. 1. v. 7.
Ađ. 7. v. 56.

16. Innét fokféle gyümölcszet vesén az hit. Mivelhogy érti azt, hogy az ur Christus az ő felmenetelével, minékünc a mennyei orfágba való menetelt, a melly az Adam által bézarlatott volt, is meg felnyitotta. Mert miert hogy ő a mi testünkben, ugy mint mi képünkben oda bément, tehát a következic innét, a mi az Apastal mód, hogy mi imáran ő vele néminemü képpen mé- nyekben ülünc. Ugy mint a kic né valami hiába való reménséggel vájuc az menyorfügot, hané azt a mi Fejünkben, imáris birjuc. Annak utánna megf- meriaz hit, hogy ő mi nekünc nagy hasznunkal lákozzéc az Atyánál. Mert mivelhogy ő bémét a Sanctuariüba, a melly né kézzel czináltatott: megje- lenic mostan az ő Attyának fiene előtt büntelenül ugy mint főtölő és éret- tünc esedező, és ugy fordittya az ő Attyának fiemeit az ő igaságára, hog az, az ő ortzáját a mi büneinktől elfordítsa. Az ő fivét ugy engedelmü hoz- zán, hogy minékünc az ő érettünc való esedezésével utat és bemenetelt ferezzen az ő féki eleibe; azt minden kegyelmele és engedelmelességgel bé- röltvén, az melly az fegény bünösöknek tellyes volt volna rettegéssel. Har- madfor megfogja a hit az ő hatalmát, a mellyben helyeztetött a mi erönc, a mi hatalmüc, segedelmünc és az pokol fördög ellen való diczekedésünc. Mert felmenvén ményekbe, fogságba vitte az fogságoc, az ellenséget meg- foztotta, és az ő népet meggazdagította, a mellyre még mostis az ő lelki ja- vait bővségesen kiönti. Azért ül ő a magaságban, hogy minket az ő ereje által, az mellyet ő onnan mi reanc önt, meglevenit az Lelki élerte, hogy ő minket az ő Lelkével megfenteljen; az ő anya fient Egyházat fokféle ajan- dekival kegyeléből ékelitse, és azt az ő otalmában, mindenec ellen, a mi néki ártthatnának megtartsa, és az ő Keresztinec, és a mi idvőségünknek di- hósokódó ellenségét, az ő kezének hatalmával, megzabolazza, és végre minden hatalma legyen mind mennyen földön; miglen minden ő ellensé- git, az mellyec mieinkis, megrontotta, és az ő anya f. Egyházának feléppite- sét élvegezte. Es ez az ő orfágának igaz állapattya, ez az a hatalom, mellyet ő néki az Atya adott, miglen az utolsó dolgot, eljövén megitilni az eleve- nekét és holtakat, élvegezte.

detről itt könyvben, azt bizonyította, hogy ötet állani láttya. Mert itt nem az testnek állásától, hanem az ő Hatalmas Felségéről vagyoc az tanítás: Ugy hogy az ülésen femmi egyéb ne értéséc, hanem az mennyei itilésekben ü- lönc tistit viselni.

17. Es bizonyára az Ur Christus az ő veihöz az ő jelen való erejének nem homályos jegyeit mutatya: De mivelhogy az ő orfága a testnek alá- zatossága alatt ugy mint elreytetve vagyoc ez földön; az hit azért illendő igasággal mutattatic és igazitatic arra az meglátható jelen lételnek meg- gondolattyára, mellyet ő az utolsó napon kijelent és megláttat. Mert

Aug. de Fide
& symt. c. 8.

Eph. 2. v. 5.

Heb. 7. v. 25.
& 9. v. 11.

Eph. 6. v. 6.

Pfal. 110. v. 1.

Ađ. 1. v. 21.

Matth. 24. v.
30.

látható ábrázatban jó alá menyekből, az miképpen felmennis láttott: és megjelenic mindeneknek, az ő orfágának kimondhatatlan diczőséges Majestáságában, az halhatatlanságnac tündöklő fényével, az ő Istenségenc megmérhetetlen hatalmátságával, az Angyaloknac feregével. Annakokaért paranczoltatic minékünc, hogy onnan várjuc el az mi megváltónkat, arra az napra, midőn az juhokat elválastya az kosoktól, az válastattakat az megvetőttektől. Es nemis leszen senki, sem az elevenec, sem az halottac között, az ki az ő itileti előtt elmeheffen. Mert az Trombitáknac zöngéfé, ez világnac egyyk végétül fogva, mind az más végeig meghallattatic, hogy az ő itilő fők eleibe idézteszenec mindenecc, nem czac az kic azon az napon elevenen találtatnac, hanem azokis, az kiket az halál az előtt ez életből kivött. Vadnac némellyec, az kic az Elevenek nec és Holtaknac igéjér itt külömben étic. Es láttyuc az tis hogy némellyec az régi tanítócc között ez igék nec magyarázattyán kételkedtenec. Az mint azért, hogy az értelme egyenes és világos; acképpen illic legjőbban az hitnec ágazatik özeis: az mellyec felől tudgya azt az ember, hogy az köz emberek nec értelmec herint irattac legyen. Es ninczenis ennec ellene, az mit az Apasztal mond, hogy, Elvégezett dolog, hogy minden ember nec egy her meg kellyen halmi: Mert ha hinte meg nem halmakis az természet nec rendi herint, az oc, az kic az utolsó itiletkor ez életben maradnac, mindazonáltal az á változás, az mellyet megfien vednec, mivel hogy halál gyanant leszen, nem illetlenül nevezetic halálnac. Bizony dolog (ugymond az Apasztal) hogy nem mindnyájan alufunc el: de ugyan mindnyájan elváltozunc. Micsoda lehet az? Elvéf, és egy szempillantásban elnyeletteric az halando élet, és mindeneftől fogván más uy természetre változic. Az testnec illyen mególettetéset, senki nem tagadhattya halálnac lenni: és ugyan megmarad annac igafsága, hogy az elevenec és az holtac az itelet eleibe hivattassanac. Mert az megholtac az Christusban támasztatnac elő her fel, annakutanna az kic még megmaradtac legyen ez életben, az élterő égbe az Urnac eleibe ragattatnac. Es hihetőis, hogy ez igéc vétetenecc legyen az Sz. Peter nec prédikatiojából, az mellyet sent Lukác megirt; és az sent Pálnac nagy és drága megintéséből az Timotheushoz, holott nyilvánással az elevenekről és holtakról vagy az fő.

18. Jeles herp vigasztalás támad inner, midőn halltyuc hogy az itilet arra bizatott, a ki minket immáris az ő Itiletinac társaságába rendelt; olly igé távol vagy az, hogy ő a mi kárhoztatásunkra ülne le a törvény tételre. Mert hogy vesitene el az legkegyelmességéb Fejedelem az ő népet? Mint rontaná el a Fő az ő Tagait? Mint karhoztatná el az oralmazó az ő alatta valókat? Mert hogy ha az Apasztal ezt merikiáltani: Mivel hogy Christus mine-

Matth. 23. v.
31.

1. Theff. 4.
v. 16.

Heb. 9. v. 27.

1. Cor. 15. v. 5.

2. Theff. 4.
v. 16.

Akt. 10. v. 12.

1. Tim. 4. v. 1.

Matth. 19. v.
28.

Rom. 8. v. 33.

minékünc közbejárone és érettünc esedezic, senki elő nem járulhat, az ki minket kárhoztatson, sockal igazab, hogy az Christus ő maga ugymint etec esedező nem kárhoztattya azokat, az kik nec igyeket felvotte, és kiket oralmába vott. Bizonyára nem kicziny bizonsága és bátortatása ez az mi idvőségünk nec, hogy mi nem egyéb itilő fők eleibe állattatunc, hanem az mi Megváltónké eleibe, az mellytul az idvőséget kellyen várni, Annakfelotte, hogy az, az ki mostan az Evangelium által, az ő oc idvőséget igéri, ackor ostán az igéretet az itiletben megerősiti. Ennekokaért tífelté meg az Atya az Fiut, az itileter neki engedvén, hogy illyenképpen az itiletül rettegü lelki esmereteket felsegitene. Eckédig én az Apasztali Ciedónac, avagy közönséges vallásnac rend t követtem. Mert midőn rövid főckal az mi megváltásunknac kiváltképpen való t zickelyei megmutattatnac, olly tablagyanant lehet minékünc, az mellyen mi külön és megválastva megláthattyuc, mit kellyen minékünc az Christusban meggondolnunc. Apasztalokénac nevezem pedig, nem hogy azon törnem fejemet ki szerzeté legyen. Az régiektől bizonyára többire mind az Apasztaloknac tulajdonitatic, avagy azért, hogy azt tartanac, hogy közönséggel az Apasztaloktól fedetett volna ő fve, és boczáttatott volna fny eleibe, avagy hogy ez rövid summa, abbol az tudományból, az mellyet őc utánoc hattanac, hűséggel volna kifedve, és annakokaért erősfittetett volna illyen nevezettel meg. Es nemis kételkedem abban, hogy az Ecclesiának kezdetiben, még ugyan az Apasztaloc idejében, mindenekről bévétetett közönséges vallás summája gyanant vólt, akar elsőben kitől herezetett legyenis.

Es hasonlós az igafsághoz, hogy nem czac egytul irattatott legyen, méit bizony dolog az, hogy sockal régentebben, hogy nem ember rea emlekezhetnec, minden isten felő hiveknél nagy becületben vólt. Ez pedig, az mellyre egyedül kell gondunknac lenni, minden visfavonyás nélkül vagy az, hogy ebben az mi hitünk nec minden dolgai rövideden és jó rendel vámlálatnac elő, és semmi ninczen belé foglalva, az mi az Irásnac erős bizonságival meg nem peczételretnec. Holott azért ezeket tudgyuc, nem fűkség, hogy ennec első herzőjéről igen forgalmatofson magunkat farsfűc avagy valakivel hartzollyunc, hanem ha valaki ugyan nem elegendnec meg, az sent Lélek nec igafságát bizonyofsnac tartani, hogyha egy herf mind az tis meg nem érthetné, ki fájá által mondatott, és ki keze által iratott legyen meg.

19. Mivel hogy pedig láttyuc az mi Idvőségünk nec egész summáját, és minden t zickelyeit az Christusban foglaltatni, örizkednunc kell attul, hogy czac az legkiseb részeczeket se forditsuc másuvá. Hogy ha az idvőséget keressuc, önnön maga az Jesus név megtanit, hogy ő benne le-

Vide Ambr.
lib. 1. de
Jac. c. 6.

Act. 4. v. 12.

gyen az: Hogy ha az *fi*. Léleknek valami egyéb ajándékot kívánnyuc, azoc az ő megkenetésében találatnac: Ha erőt kívánuncz az ő Uraságában talályuc meg: az tisztaságot az ő fogantatásában: az jóságot és emberi szeretetet az ő születésében; az melly által ő mi hozzánk minden dolgokban hasonlatossá lött, hogy tanulna mi velünc együzt szenvedni, és minket kívánni. Az megváltásot az ő szenvedésében talályuc: Az feloldoztatást az ő kárhoztatásában: az átoktól való megmenekédést az ő keresztségében: az elég tételt az ő áldozatában: az megtisztulást az ő vérében: az Isten haragjánac leczendésit, az ő Poklokra állásában; az testnek megöldözését, az ő temetésében; az életnek meguyítását, az ő feltámadásában: az halhatatlanságot is finte abban: az meny országnac örökségét, az ő menybe meneteliben; az ótalmat, az bátorságos bizodalmat, és az minden jóknac bővelkedését az ő országnac: az itéletnek rettegésnélkül való elvárását, az itéletre való hatalomban, az melly ő neki adatott: Es végezetre mivelhogy az Jóknc minden kinczei ő benne vadnac, innét meritsünc mindaddig valamig elégünc lésen, és nem másunnat. Mert az ki ő véle meg nem elégefnec, és ideftova, különbkülömb reménségekre haytatnac, ha finte foképpen ő reá néznekis, de az ő hozzá menő igaz utat ugyan nem talályac fel, mivelhogy az ő esméretnek egyic részét másúvá fordityác. Jóllehet ez kétségeskedés bé nem férkezhetic oda, az holott az ő Jovainac bővelkedése egyfő igazán megésmerttetett.

TIZENHETEDIC RESZ.

Hogy igazán és tulajdonságképpen mondaszék, az, hogy az Christus érdemlette és szerette legyen minékünc meg az Istennek kegyelmét és az idvőséget.

1. c. 3. v. 11.

1. lib. de prax. sanct. c. 15.

EZ kérdéstis, mint egy megszerzés gyanánt, meg kell feyteni. Mert vadnac olly felottébb okoskodó emberc, mellyec meg vallyac jollehet, hogy mi az Christus által idvözülünc: de mindazáltal az érdemlésnek igejét nem szenvedhetic, az melly által, azt alitnyac, hogy az Istennek kegyelme meghomalyosítatic: Es illyen módon azt akarjac, hogy az Christus czac eszköze avagy főlgája legyen, és nem erdeti feje és Fejedelme az életnek, az miként fent Pétertől neveztetic. Megvallom bizonyára, hogyha valaki, Christust egyigyüen és az mint ő magában vagy on, ugy akarná az Istennek itéletivel ellenbe vetni, hogy az érdemlésnek semmi helyc nem lenne, mivelhogy az emberben semmi olly méltóság nem találatbatic, az ki az Istennél valamit érdemelhetne. Sőt inkább, az mint *fi* Agoston tel-

tellyeséggel igazán írrola: ő ön maga á mi Idvözítőnc, az éber Jesus Christus legfényesebb világossága az elválásfátnac és az Iste kegyelmének: mert hogy ő illyen lenne, azt, az ő benne való emberi természet, sem czelek edetknee sem az hitnek semmi előlmenő érdemevel nem szerette. Felellyen meg valaki erre igazán ennékem (ugymond Augustinus) mivel érdemlette meg ez ember, hogy ő az Igéből, az melly egyaránt öröcké való az Atyával, hogy az Személynek egyyefségébe felvetetnéc, és ostan az Istennek egyyetlen egy Fialenne? Jelennyec meg és láttaséc meg azért az mi fejünkben az Christusban az kegyelemnek kútfeje: az mellyből kinekkinec az ő mértéke ferint, minden tagaira ki terjeszti magát.

Ez kegyelem által kiki minden, mihelt hinni kezd, ottan Keresztvénné lésen, az mint az mi Idvözítőnc azon kegyelem által mihelt emberré kezdett lenni, mingyárt Christussá lött. Masutt ismét: Ninczen az Elválásfátnac diczőséges példája, mint az Közbenjáró őnnön maga. Mert az ki ezt az Davidnac magából olly igaz emberré csinálta, az melly soha igazságtalan ne lenne, semmi érdemenélkül az ő előlment akarattyanac: finte azon az hamissakból igazakat csináll, az mellyek tagai ennek az főnek, és az mic ezek után következnek. Annakokaért midőn az Christusnac érdeméről vagy on az fő, nem ő benne állattatic ez kezdet, hanem fellyeb megyünc arra az Istennek rendelésére, az melly rendelés az első oc: Mivelhogy ő egyedül czac az ő jókedvéből rendelte az közbenjárót; az ki minékünc az idvőséget megszerzené. Es illyenképpen az Christusnac érdeme tudatlanul vettetie az Isten irgalmasságának ellenében. Mert közőnséges regula az, hogy az ollyan dologc, az mellyeknek egyyic az másic alá foglaltatic, nem ellenkeznek egymással.

Annakokaért semmi akadéka nincz, hogy az embernek megigazulása, érdemletlenül, az Istennek merő irgalmasságából nem volna, és egyfő fűmind az Christusnac érdemeis közbe ne járulna, az ki az Isten irgalmasságának ugymint egy esköz főlgálna. De az mi czelekedetinel nem ezac az Istennek kegyelemmel tellyes szerelme, hanem az Christusnac engedelmeségeis illendően tétetic ellenben. Mert az Christus minékünc az Istennek kedves akarattyanélkül semmit nem érdemelhetett volna: hanem mivelhogy arra vólt rendeltetve, hogy az Istennek haragját az áldozattyanac általa leczendésitené és az mi hamisságinkat az ő engedelmeséggel eltörlenné. Egy summában, mivelhogy az Christusnac érdeme egyedül czac az Istennek kegyelmétől függ, és abbólis főrmazic, (az melly kegyelem az idvőségnec ez módgyát rendölte minékünc) finte az az érdemis azért, mint finte ez az kegyelem, minden emberi igaságnac ellenében tétetic.

De bono Persevent. cap. ult.

Ioh. 3. v. 16.

2. Ez megváltás az Irásnac soe helyeiből véteric: Ugy ferette Isten ez világot, hogy az ő egyfűletett Fiát adná, hogy minden az ki ő benne hiszen el ne véfne. Láttuoc itt hogy az Istenec ferelme leg előtétetic, úgy mint felsőb oc és eredet: és mint következéc az Christusban való hit, utanna, ugymint az másodíc ez közelb való oc. Ha mondaná valaki, hogy az Christus czac esköz volna, inkább megkissebitené annac erejét, hogy nem mint az igéc engednéc. Mertha mi az hit által, melly ő benne nyugfíc meg, nyerjüc meg az igáságot, tehát nyilván az mi idvőségünk nec okát ő benne kell keresni; az melly soe helyeken világosan megbizonyítatic:

1. Ioh. 4. v. 10.

Nem hogy mi őtet előb ferettük volna, hanem hogy ő feretert előb minket, és elboczátta az ő Fiát, az mi bűneinkért való megengesteltetésre. Ez igékből nyilvánással megbizonyítatic, hogy az Ur Isten, ez módgyát az megengesteltetés nec az Christusban azért rendelte legyen, hogy az ő mi hozzanc való ferelmét semmi dolog meg ne akadékoznaja. Es nagy érteke vagy az Megengestelés igének: Mivelhogy az Isten czuda kimondhatatlan módon, finte ugyan akkor, midőn minket feretne, mindazáltal egyfermind gyűlöltis, miglen őstán az Christusban minékünc megengesteltetett. Ide tartoznac mind ez mondasoc: ő az megengestelés az mi bűneinkért. Tettzet az Istenec, hogy mindenec ő általa engesteltetnéc meg ő magához, hogy ő békeséget ferzene az vér által az ő kereszében, ő maga által. Ismét: Az Isten vala az Christusban, és megengestelte ez világot ő magához, és nem tulaydonittya az emberek nec az ő bűnöket: Ismét, ő minket ked veslecké tott, az ő ferelmes Fiában. Ismét:

1. Ioh. 2. v. 2.
Col. 1. v. 20.2. Cor. 5. v. 19.
Eph. 1. v. 6.

Eph. 2. v. 16.

hogy az Christus mind Sidokat és pogányokat az Istennel megengestelne egy testben az ő keresz által. Ez titoknac okát, az Ephesus béliekhöz írt levél nec első részéből kell venni: az mellyben fent Pál, minékutanna azt tanította, hogy mi az Christusban elválastattunc, egyfermind utanna téfi: hogy finte ő benne nyertünc kegyelmet. Mint kezdette az Isten kedvében venni azokat, az kiket ő ez világnac kezdeti előtt feretett, hanem hogy az ő ferelmét megmutatta minékutanna az Christus vére vel megengesteltetett volna? Mert mivelhogy az Isten minden igáságnac kűtfje: annac kell következni, hogy ő az ember nec valamig bűnössen marad, mindaddig ellensége es itelője legyen. Annakokaért ez ilyen igazság,

2. Cor. 5. v. 21.

az mint, az az fent Páltól megirattatic, kezdeti az ő mi hozzanc való ferelménec: ő azt az ki bűnt nem rúd vala, tővé bűnéc, hogy mi lennéc Isten igásága ő benne. Mert megmutattya azt, hogy mi az igáságot kegyelemből az Christus áldozattya által vöttünc legyen el, hogy az Istennel kedvesec legyünc, az kie terméferünc ferint haragnac vagyunc fia, és az bűnec miatta ő tőle idegenec. Továbbá ez megváltás mind akkor is meg-

jelen-

jelentetic, valamikor az Irásban az Christus kegyelme, az Istenec ferelme mellététetic. Az honnét következic, hogy ő, az ő véből, az mellyet keresett és megferzett, réfelteszen minket: Mert egyébképpen nem illenéc, hogy ez az diczeter ő neki külön, az Atyánélkül tulaydonitnéc, hogy az kegyelem ő vé legyen, és ő tőle fírmazzéc.

3. Hogy pedig az Christus az ő engedelmsége által az kegyelmet az ő Atyánál minékünc bizonyal megferzette és elérdemlette legyen, az Irásnac soe helyeiből nyilvánással és bizonyosan kihozharni. Mert en ezt esmeretes nec és ké ségnélkül való nac tartom, hogy ha Christus eleget tett az mi bűneinkért; hogy ha az büntetés, az mellyel mi tartoztunc, meg fizette; ha az ő Engedelmségével az Istent megengestelte; végezetre, hogy ha ő igaz lévén, az hamissakért fenyvedett; hogy az ő igásága által feretett minékünc az idvőség; az melly finte annyit téfen mint megérdemlette legyéc. Az f. Pál bizonyítása ferint pedig, megengesteltettünc, és a megengesteltetés az ő halála által vöttünc. Az megengestelés nec pedig ninczen helye, az hól gyűlöfleg és ellenkez es előb nem volt. Annakokaért értelmec ez, hogy az Isten, az kinél az bűn miatt gyűlöfleg völtünc, az ő Fiának halála által megengesteltetett, hogy minékünc kegyelmes lenne. Es jól meg kell gondólni, ez egymás ellenébe tetetött ő fve hasonlított, a melly menten következic: Az miképpen egy ember nec engedelmsége által sokan bűnössökké löttene; azonképpen egy nec engedelmsége által sokan les nec igazakká: Mert ez az értelmec: Miképpen mi az Adannac vétke által az Istentől elidegenítettünc, és vesedelemre rendeltettünc; azonképpen az Christusnac engedelmsége által igazak gyanánt vétettünc fel. Es noha az Apasztanac favaí olly rendünc, mintha czac jóvendő időre neznénec, ezzel mindazonáltal az mi jelen való megigazulásunkból, az melly ez időben vagyon, femi el nem véteric, az mint az textusból világosan megtetzic: Mert anakképpen mondotta, hogy az Isten kegyelméből való ajandékis soe bűnökből legitfen ki es legyen igáságra.

Rom. 5. v. 11.

Rom. 6. v. 16.

4. Továbbá midőn azt mondgyuc, hogy minékünc az kegyelem az Christusnac érdeme által feretett meg, abban ez az mi értelmünc: hogy mi az ő vére által tisztitattunc meg, es hogy az ő halála meg fizetés völt legyen az mi bűneink nec el őrlésere. Mert az ver tisztit meg minket az bűnökkől. Ez az az vér, az melly kiontatit az bűnökk nec megboczánattya. Hogy ha azért az kiontott vér nec munkálkodása ez, hogy az bűnéc minékünc ne tulaydonitassanac, tehát az következic, hogy az Isten Itiletinc ez árt es megfizetés által elégteterett legyen. Ide tartozic Keresztelő Janosnac imez mondasá: Ime ez az Istenec baráttya, az ki ez világnac bűneit elvéfi. Mert ő Christust az törvennec minden áldozatival ellenbe veti, hogy azt

1. Ioh. 1. v. 5.

Luc. 22. v. 20.

Ioh. 1. v. 29.

tanítsa, hogy ő benne mindenec bétellyesedenec, valamiket ez példázatok jegyeztenec. Tudgyuc pedig mit mondgyon Mofes egynihány helyen félyel: Az hamiság elűsítatic, az bűnóc eltöröltetnec és megbozattatnac. Végezetre az régi példázatok által igen fépen megtanittatunc arra, mi legyereje és munkálkodása az Christus halálánac. Es ez dolgot az Apaſtal á Sidokhoz írott levélben tulaydonsága ferint kimagyarázza, imez fundaméntomból: Hogy az bűn boczánat nem leſen. Vér ontásnélkül. Innét rekeſti hogy á Christus egyſer az bűnők nec eltörülésére az ő áldozattya által megjelent legyen. Ímnet, hogy ő megáldoztatott, hogy ſokaknac bűnőket elvennéje. Előbb pedig azt mondotta vólt: hogy ő nem az Bakot avagy Borjue vére által, hanem az önnön tulaydon vére által ment bé az ſanctuariumban, és őrc megváltſágot talált legyen. Annakokaért midön ilyenképpen erőſſit; Hogy ha az tehen borjunac vére megſentel az teſtnec tiſtaſágára, ſokkal inkább az Christus vére megtiſtittya az mi lelkeinc eſméretit az meghólt czelekedetektől: Könnyen megláttzic, hogy az Christusnac kegyelme felötte igen megkiſſébitetic, hogy ha mi az ő áldozottjánac meg nem engedgyüc, hogy annac ereje legyen, az eltiſtítáſra, az megengeſteléſre, és az elégtételre: az mint oſtán mingyárt utánna teſti: Ez az uy testamentumnac Közbenjárója, hogy meghalván, azoknac az bűnők nec váltságáért, az mellyec az törvény alatt megmaradtanac, az hivatalofoc az öröcké való örökſég nec ígérétit vennéc. Kiváltképpen pedig az egybehasonlítáſt kell meggondolni, az melly ſent Páltul megirattatic, hogy ő átocká lett legyen mi éretünec, &c. Mert nem vólt volna ſükſég, ſőt illetlen lótt volna, hogy az Christus az átockal terheltetnéc meg, hogy ha megfizetvén azt az mit egyeb emberec érdemlettene, azoknac az igazſágot meg nem ſevzette volna. Világos értelmű az Eſaiáſnac bizonyítáſis: Az büntetés ő reája tetetett, hogy minékünec békeſégünec lenne, és az ő Sebei által gyogyitattunc mi meg. Mert ha Christus az mi bűneinkért eleget nem tett volna, tehát nem mondatnéc az, hogy az Atyát megengeſtelte legyen, midön az büntetést az melly alá mi vóltunc vettetvén, ő magára felvötte. Az mellyel eggyez az, az mi azon helyen oſtán következic: Az én népennec hamiságaért vertem én ötet meg. Ide tartozic az ſent Peter magyarázattyaſis, az melly minden kételkedést elvéſen, tudniillie, hogy ő az mi bűneinket viſelte legyen az ſan. Mert azt mondgya, hogy az kárhozatnac terhe, az mellytül mi megmenekedtünec, az Christusra vettetett legyen.

5. Az Apaſtalokis nyilvánſággal mondgyac, hogy ő az mi váltságünknac árját megfizette legyen, hogy minket az halálnac köteleſége alól felſabaditana. Az ő kegyelméből igazulunc meg, az megváltſág által, melly

melly az Christuban lelt meg, mellyet az Iſten kegyelem ſékül allatott elő, hit által az ő véreben. Szent Pál az Iſten kegyelmét diczeri ebben, hogy az megváltſágnac fizetését az ő Fiánac halálában adta legyen minékünec: és oſtán azt hadgya, hogy az ő vérehoz folyamodgyunc, hogy minékutánna ez eſköz által az igazſágot elvóttuc, rettegéſnélkül megálhaffunc az Iſtennec itéleti előtt. Szinte ezent akarja az ſent Peter mondáſis: Nem aranyon vagy ezüſtön váltattatoc meg, hanem az maculanélkül való bánannac drága vérén. Mert azon az helyen való ellenbevetés ſem vólna illendő, hogy ha nem ez megfizetéſſel tetetett vólna elég az mi bűneinkért. Azért mondgya ſent Pál, hogy, Drágán vétettünec meg. Ez ő máſic mondáſa ſem álhatna meg: Egy az közbenjáró, az ki magát váltságul adta, hogy ha az á büntetés, az mellyet mi érdemlünec vala, ő reá nem vettetett vólna. Annakokaért ſinte ezen Apaſtal, midön meg akarja írni, miczoda legyen az Christus vére által való megváltſág, bűn nec megbozánattyanac nevezi azt: Mintha azt mondaná, hogy mi megigazulunc, avagy mentségesek nec mondatunc az Iſten előtt, mielhogy az az vér kezes avagy megfizető legyen. Az mellyel ez az helyis eggyez, hogy az az kézírás, az melly mi ellenünec vala, az Kereſtſen eltöröltetett legyen. Mert az jó abból ki, hogy ott megfizetés lett legyen, az átockal való mi megmenekedésünkre. Es nagy értékekis ſ. Pálnac ez ſavai: Hogy ha mi, az Törvénnec czelekedeti által igazulunc meg, hijában hólt meg az Christus.

Mert innet azt rekeſtyüc, hogy az Christustól kellyen azt várnia, az mit az Törvény adott volna, hogy ha valaki azt béröltörte volna. Avagy (az melly ſinte annyi) hogy mi az Christus kegyelme által veſſüc el, az mit az Iſten az törvényben az mi czelekedetink nec ígért vólt: Az ki azt megczelekeſti, él az által. Az mellyet ő ſinte illy világoffan az ő predikatiojában, melly Antiochiában lótt, hólt azt mondgya; hogy az Christuban való hit által igazitattunc meg mind azoktól, az mellyec által az Mofes Törvényében meg nem igazitathattunc. Mert ha az Törvényhoz való engedelméſég, legyen az igazſág, ki tagadhattya, hogy az Christus ez terhet magára vévén, és minket ſinte ugy megengeſtelvén az Iſtennel, mintha az Törvént mi magunc tartottuc vólna meg, ki tagadharná mondom; hogy az kegyelme nem érdemlette vólna? Szinte ide ſolgál azis, az mire oſtán az Galatiabélieket tanittya: Az Iſten elbozátta az ő Fiát, és azt az Törvény alá vetotte, hogy azokat, az kie az Törvény alatt volnánac, megválraná.

Mert mit akar egyebet ez alája vettetés, hanem hogy ő minékünec meg ſerzette az igazſágot, midön annac béröltését magára votte, az mit mi meg nem fizettünec? Innét vagy on az, az czelekedeteknélkül való igazſágnac tulaydonitáſa, az mellyről ſent Pál ſól: Mivelhogy tudniillie,

Rom. 4. v. 5. az az igazság tulajdonitatic minékünc, az melly egyedül czac az Christusba
Ioh. 6. v. 55. talaltatic. Es bizonyara az Christus teste is, nem egyéb okert neveztetit mi
ételünk nec: hanem hogy mi ő benne talalluc azt, az mi által az élet eltartat-
tic. De ez az erő-sohonnat nem jö egyébünnet, hanem hogy az Istennec Fia,
mind azoknac megfizetésére, az mellyekkel mi tartoztunc, megfizetett
Eph. 5. v. 2. legyen! Az mint s. Pál mondgya: hogy őnnön magát áldozatra adta, ked-
Rom. 4. ves illatozaful. Másutt ismét, ő az mi bűneinkert megholt, és feltamadott
v. 25. az mi megigazulásunkert. Az mellyből az következik, hogy minékünc az
Christus által nem czac az idvőség adatott meg, hanem hogy őtette im-
már az Atya minékünc mostanis kegyelmes legyen.

Mert ninczen semmiféleképpé abban, hogy ő benne mindenestől fogva
Esa. 37. 35. bétellyesedgyec, az mit az Isten Esaiás Profeta által példázat szerint mon-
dott: En magamert czelekefem én azt meg, és az Davidert, az én főlgá-
Ioh. 2. v. 12. mért. Ennec elégséges bizonsága az Apastal, midőn mond: Megboczáttat-
nac az ti bűneitec, az ő neve által. Mert noha az Christus neve betű szerint
kí nem mondatic, mindazáltal sicut János az ő fokott módgya szerint, ez
Ioh. 6. v. 57. igével övé, ugyan sicut azt mutattya. Illyen formán mondgya Urunk is: Az
miképpen én élec az én Atyámert, azonképpen ti is éltec én erőtem. Az
Phil. 1. v. 29. mellyel eggyez az mit sicut Pál mond: Tinéktec adatott az Christusert, nem
czac hogy hidgyetec ő benne, hanem hogy sicut vedgyetek is ő erőte.

6. Azt kérdeni pedig, hogyha Christus ő magának erdemletté (az
Lib. 3. Sent. mint Lombardus és az Papišta Scholás Tanító czelekefene) miero bolond
distinc. 18. elméskedés: és abból valamit rekeszteni, az mint őc mivel nec, vakmerő
kinyelség. Mert mi szükség volt volna, hogy az Istennec egyetlen egy Fia
leszállana, hogy őnnön magának valamit ujjonnan szerzene? Es az Isten ez
ő tanácsát kijelentvén, miért boczátra legyen az ő Fiát, minden kételke-
dést elvésen. Mert nem az mondatic ittegyen, hogy az Atya az ő Fiának sicut
zett legyen hasznat abban az érdemlésben, hanem hogy őtet halálra adta, és
hogy nem kedvezett neki; mivel hogy sicut ette ez világot. Az Profetának
ez befédireis sicut mot kell tartani: Gyermec született minékünc. Ismet, örül-
ly, te Sionnac leánya, imé az te királyod jó te néked. Es egyébképpen az
sicut ette nec megerősítései, az mellyet s. Pál magasztal, erőtlén volna, hogy
Christus az ő ellenségiert halált sicut vedett legyen: Mert innét értjük azt
meg, hogy őnnön magával nem gondolt legyen. Es azt őnnön maga nyil-
vánsággal megbizonyitgya, midőn mond: En magamat sicut elem meg ő
érettec. Mert bizonságot te sicut arról, hogy ő magának semmit nem sicut
midőn az ő maga meg sicut elésene hasznat egyebek nec ajánlya. Es bito-
nyára jól esünkbe kellezt vennünc, miképpen az Christus, hogy ő magát
mindenestül fogva az mi idvőségünkre adnája, magáru mayd ugyan el-
feletkezett.

De

De ide visszafordulról vonfác amazoc, az sicut Pálnac bizonyítását: Phil. 2. v. 3.
Annakokaert magasztalta fel őtet az Atya, és neki olly nevet adott, &c.
Mert miczoda érdemmel nyerhetne volna az az ember, hogy ez világnac
itélő bírása, és az Angyaloknac Feje lenne, hogy az Istennec felségesb ha-
talmais nála volna, és hogy olly diczőséges méltóság lakoznec ő benne, az
melly nec, minden angyaloknac és emberek nec erősegei czac ez ered réfé-
re sem érhetnec.

De Könyü és tellyes felelet erre ez: Hogy sicut Pál nem sicut itt az ő fel-
magasztaltatásnac okáról: hanem czac megmutattya az következt hogy
tudniillic, Felmagasztaltatás következt legye a Christusnac maga meg-
alazására, hogy azt minékünc példaul adná előnkben. Es egy summában,
nem akar itt sicut Pál semmit egyebet mondani, hanem az mi másutt: Luc. 14. v. 26.
megvagyon írva: Christusnac sicut vedni kellett, és ugy
kellett bémenni az ő Atyának di-
czőségeben.

VEGE AZ MASODIC KÖNYVNEC.

Yyy 3